

Božićna pjesma

u prozi

od

Charlesa Dickensa.

S engleskoga.

(Preštampano iz N. Pozora.)

U Beču.

Tiskom OO. Mechitharistah.

1868.

(Nakladom „N. Pozora.")

Prva kitica.

Marleyev duh.

Marley umre: tim počimljem. O tom neima ni najmanje sumnje. Župnik, povjerenik, sprovodnik i glavni žaleći podpisaše smrtnu svjedočbu. Scrooge ju podpisa: a Scroogeevo ime valjalo je mnogo na burzi, zašto se samo zauze. Staroga Marleya nestane, kao i čavla na halci.*)

Pazi! Nemislim tim reći, da iz vlastitoga iskustva znadem, čega je osobito nestalo na čavlu od halke. Ja bi se za svoju osobu mogao prije sklonuti na to, da držim čavao liesa najneznatnijim komadom željeza u trgovini. Nu u tih prispodobah je mudrost naših predšastnikah; a moje neposvećene ruke neka neporemete toga, ili će domovina propasti. Zato ćete mi dopustiti, da opetujuć naglasim, da je staroga Marleya nestalo, kao čavla na halci.

Znadjaše-li Scrooge, da je umro? Naravski. Ta kako bi inače moglo i biti? Scrooge i on bijahu neznam koliko godinah ortaci. Scrooge mu bijaše jedinim ovršiteljem oporuke, jedinim upraviteljem, jedinim ovlaštenim

*) Halka je sprava, kojom se je na vratih kucalo.

jedinim legatarem, jedinim prijateljem i žalećim za njim. Pak ipak se Scroogea nekosnu ovaj žalostni dogodjaj tako strašno, pače na isti dan sprovoda bio je radinim poslenikom, te ga proslavi s osobitim probitkom.

Spomenuv pokop Marleyev, vraćam se opet onamo, gdje sam započeo. O smrti Marleyevoj nebi ni najmanje sumnje. To se mora osobito razumjeti, inače neće ništa čudnovata na povjesti biti, što ju kanim priobćiti. Da nismo sasvim osvjedočeni, da je Hamletov otac umro, prije nego li što igra počima, to nebi ništa više čudnovato bilo u noćnoj šetnji, po istočnjaku, po vlastitih nasipih; kao što bi brza šetnja pristara gospodina po svežu zraku u sumračju — za primjer groblje sv. Pavla — vrlo slabo začudilo sina mu.

Scrooge neizbrisa nikad imena staroga Marleya. Mnogo godinah poslje stajaše jošte nad skladištem napis: Scrooge i Marley. Tvrdku su poznavali kao Scrooge-Marleyevu. Njekoji novi u poslu zvali bi Scrooge-a Scroogeem, drugi opet Marleyem, nu on odgovori na oba imena: to mu je bilo jedno te isto.

Nu taj Scrooge bijaše ljudem teška ruka poput mlinskoga kamena, derač, otimač, tištilac, riečju stara grabežljiva škrta griešna duša! Tvrd i oštar kao kremen, iz koga neiskresa nikakovo nado plemenite iskre; potajàn, samim sobom zadovoljan, samac kao što i oštriga. Zima u njem ukoči mu staro lice, šiljasti mu nos skoro odpade, lica nabere a hod ukoči; oči mu pocrveniše, usta pomodriše; a govor pun zlobe dosadnim gla-

som. Na glavi, na obrvah i po vlažnoj bradi kao da mu je mraz pao.

Nikada nebijaše bez niske temperature, za pasjih danah bijaše mu poslovnica ledenicom; a o božiću ju ma ni samo za jedan stupanj neodtopi.

Izvanjska toplota i zima slabo djelovaše na Scroogea. Vrućina ga nemogaše ugrijati, od zime neozebe. Od njega nebijaše oštrijega vjetra, kidajući snieg nije tako postojano kidao, istu bi gadnu kišu prije sklonuo, da nepada, nego-li njega, kad si je štogod u glavu upilio. Nijedno ga ružno vrieme nemogaše zapriečiti. Najjača se kiša, snieg, solika i tuča mogahu pohvaliti, da imadu u jednom obziru prednost pred njim; jer često pada na zemlju liepo, obilato, a Scrooge neučini ni toga.

Njega neuzdrža nikad nitko na ulici, veleći mu prijaznim pogledom, „ljubezni Scroogeu, kako ste? kad ćete me posjetiti?“ Nijedan prosjak nezatraži od njega milostinje, nijedno ga diete nezapita, koliko je satih, nijedan ga muškarac ili žena ikad u cielom njegovu životu nezapita za put na ovaj ili onaj trg. Pače isti psi sliepacah kao da ga poznavahu; pak kada ga vidješe, gdje dolazi, htjedoše si gospodare odvući u prolaze i u dvorišta mašući repom kao da hoće da kažu: „Bolje je biti bez očijuh, nego li zlobne imati, sliepi gospodaru!“

Nu što je to Scroogea briga? To mu se je upravo i dopalo. Prokrčiti si put kroz svjetinu izbjegavajući već iz daleka svako čovječansko čuvstvo, to je bilo ono, oko česa se je sve Scroogeevo znanje vrtilo.

Jednoč sjedjaše stari Scrooge, — u vrieme naju-

godnijega dneva u godini na badnjak — u svojoj poslovnici zabavljen. Bilo studeno, mrazovito, oštra je zima: a osim toga maglovito: mogao je čuti onamo i ovamo hodajuće po dvorištu i izvana, kako sopeć prekrštuju ruke na prsima, te nogami o kamen udaraju, da se ugriju. Gradski zvonovi udariše upravo tri sata, nu već se je sasvim smračilo: cieloga dana nije pravo svjetlost prodrla magle; a u susjednih poslovnicah titrala je svieća, nalik crvenim točkam u magli, koja bi se rukami grabiti mogla. Magla navali na svaki otvor vratah i ključanicu u nutar, a k tomu bijaše tako gusta na polju, da akoprem je ova ulica jedna od najužih, da su se naproti stojeće kuće činile pretvarami. Vidjeti kako tamni oblaci izčezavajuć padaju i sve potamnjuju, mislio bi, da se narav na blizu nastanila, te da pivo na veliko vari.

Vrata Scroogeeve poslovnice bijahu otvorena, da uzmogne svoga knjigovodju okom zamjeriti, koji je u vrlo malenoj stanici, nalik na kamenicu, listove prepisivao. Scroogeeva vatra bila je vrlo slaba, nu knjigovodjina bijaše tako slaba, da je nalikovala komadiću ugljevlja. Nu dometnuti nije mu bilo moguće, jer je u Scroogeevoj sobi bila posuda s ugljevljem; a čim stupi knjigovodja s lopatom u sobu reče mu gospodar već unapred, da će se morati rastati š njim. S toga se zamota poslovodja u svoj bieli šal, te se pokuša ugrijati na svieći; nu i taj ga pokus prevari, jer si nije dosta živo utvoriti mogao topline.

„Čestit vam božić, ujače!“ „Zdravi bili!“ zakliknu veseo glas. Bijaše to glas Seroogeevoga nećaka, koji tako

brzo na vrata banu, da se je tim pozdravom ujedno i oglasio.

„Bah!" reče Scrooge, „prazna slama!"

Nećak Scroogeev, tako se je silno ugrijao brzim hodom, po magli i mrazu, da se sav ražario; lice mu rumeno i liepo; oči žarke, a na usta navaljivao silno dah.

„Božić da je prazna slama, ujače!" reče Scroogeov nećak. „Ja sam siguran, da tako nemislite."

„Da, ja mislim," reče Scrooge. „Čestit božić! kojim se ti pravom veseliš? koji te razlog na to vodi? Siromašan si doista dosta."

„Dobro dakle," odvrati nećak smijući se, „kojim pravom ste vi žalostnim? s kojega se razloga mrgodite? Bogati ste doduše dosta."

Scrooge neimajuć u ovaj par odgovora u pripravi, ponovi „Bah!" poprativ ga sa „prazne rieči."

„Samo ne obratno, ujače," reče nećak.

„Što da i rečem drugo," odvrati ujak, „kada živim u takovom svietu ludjakah, kao što je ovaj? Čestit božić! Idi mi s čestitim božićem! što je božić drugo za te, nego-li vrieme, u koje valja račune isplatiti, a neimati k tomu novca; vrieme u koje ti ima godinah više, a ni za paru bogatiji; vrieme u koje praviš svoje račune, te se osvjedočuješ, da je svako mjesto u računarskih knjigah za te opet gubitak u viencu od dvanaest mjesecih? „kad bi bilo na moju," reče Scrooge nezadovoljno, „ja bi svakoga ludjaka, koji po gradu okolo trka, vičući: „Čestit božić" s njegovim vlastitim pudingom skuhao,

ispekao, probušiv mu srdce kolcem od česmine. Duše mi bi!"

„Ujače!" odvrati tužnim glasom nećak.

„Nećače!" srdito ujak, „slavite božić, kako vi znate, a ja ću ga slaviti kako ja znam, pak me se kanite!"

„Slavite ga!" ponovi Scroogeev nećak. „Nu vi ga nećete slaviti!"

„Ostavi me na miru, inače," reče Scrooge. „Bio ti čestit božić! koji ti je već toliko dobra donio!"

„Ima mnogo stvarih, koje bi mi bile koristiti mogle, nu od kojih nisam nikakova probitka imao, to mi je slobodno reći," odvrati nećak: „I božić može medju timi biti. Nu siguran sam, da sam božićno vrieme uviek vrlo cienio — izuzev dužnoga štovanja naprama svetomu imenu i začetku, ako se u obće i može štogod izuzeti od toga, što nanj spada — kao vrieme meni milo: kao prijazno, oprosta, ljubezno i veselo vrieme: to je jedino vrieme u dugom koledaru godine, što ga ja znadem, kad si žene i muškarci, čini se sami od sebe, pripravno odkrivaju svoje inače zatvoreno srdce, kad i niži siromašniji sviet smatraju svojim pravim suputnikom do groba, te nemislo, da je to posebna vrst ljudih, vezanih na posebni put. S toga mislim ujače, akoprem mi Božić jošte nikad nesasu u krilo ni zlata nit srebra, da mi je dobra učinio, te da će mi dobro činiti; pak zato i kličem: čestit nam božić!"

Računovodja zapleska u svojoj sobici i nehotice;

nu opazi neposredno, kako je zalutao, te stade piriti u vatru, dok i posljednja iskra neutrne.

„Da nečujem više takovoga glasa od vas," reče Scrooge, „jer ćete božić slavit gubitkom svoje službe. Vi ste sasvim čvrst govornik gospodine," doda obrativ se k nećaku.

„Čudim se, da vas nije u parlamentu."

„Nesrdite se, ujače. Dederte! Dodjite sutra k nam na objed."

Scrooge reče, da bi ga htio vidjeti — da, u istinu reče. Svu krepčinu izražaja rastezao je na široko te i opet reče, da bi ga htio vidjeti.

„Ali zašto?" usklikne Scroogeev nećak. „Zašto?"

„Zašto si se oženio?" reče Scrooge.

„Jer sam se zaljubio."

„Jer si se zaljubio!".zamrmlja Scrooge, kao da je ta jedina stvar smiešnija od čestita božića. „Dobar dan!" s bogom!"

„Ali ujače, vi me i prije toga dogadjaja neposjetiste. Kakov vam to može razlog biti, da me i sada neposjetite?"

„Dobar dan, s bogom," reče Serooge.

„Od svega srdca žalim, što ste tako odlučni. Mi se nezavadismo nikada, gdje bi ja uzrok bio. Nu ja učinih pokus u proslavljenje božića, te ću ga slaviti sa svim svojim veselim srdcem do posljednjega časa. S toga vam čestit božić, ujače!"

„Dobar dan, s bogom!" reče Scrooge.

„I čestita nova godina!"

„Dobar dan, s bogom!“ reče Scrooge.

Njegov nećak ostavi sobu bez ikakove srčbe, neobazirajuć se na ništa. Na izvanskih se vratih malo ustavi, da pozdravi knjigovodju, koji mu, kako mu i zima bijaše, toplije odvrati pozdrav srdačnim pozdravom nego-li Scrooge.

„Evo opet ludjaka,“ zamrmlja Scrooge; koji je prisluškivao, „moj knjigovodja, sa petnaest šilingah na nedjelju, sa ženom i obitelju sniva o čestitu božiću. Poslat ću ga u ludnicu.“

Taj ludjak, pustiv Scroogeeva nećaka na polje, pusti ujedno dva druga u nutra. Oba pristala gospodina, vesela zadovoljna lica stajahu, skinuv šešire, u Scroogeevoj poslovnici. U rukuh držeći knjige i papir naklone se.

„Nevaram-li se Scrooge i Marley,“ reče jedan od gospode obraćajuć imenik. „Imam-li sreću govoriti s gospodinom Scroogeem ili sa gospodinom Marleyem?“

„Mr. Marley umre ima tomu već sedam godinah,“ odvrati Scrooge. „Sedam godinah prije umre, upravo na ovu noć!“

„Bez dvojbe je njegova darežljivost prošla na njegovoga preživjeloga ortaka,“ reče gospodin pruživ mu svoju vjerovnicu.

U tom se neprevari; jer to bijahu dvie srodne duše, kod kobne rieči „darežljivost“, nabere se Scroogeu čelo, potrese glavom, te mu vrati vjerovnicu.

„U ovo svečano vrieme godišta, Mr. Scroogeu“, reče gospodin posižući za perom, „običnije je i više se

želi, da se nješto malo pobrinemo za uboge i za sirote, koji upravo u ovaj čas u velikoj oskudici živu. Tisućam manjka najpotrebitije; a stotini tisućah i najpotrebitija udobnost, gospodine!"

„Neima li tamnicah?" zapita Scrooge.

„U obilju" reče gospodin, polažuć pero natrag.

„A društvo poslenikah jošte uviek djeluje?" pitaše Scrooge.

„Dakako, jošte" odvrati gospodin, „želio bi, da mi je reći, da jih nije više".

„Suvače i zakon ubogih imadu još uviek podpunu snagu, zar ne?" reče Scrooge.

„Oboje se rabi jako, gospodine".

„Tako! već se pobojah za ono, što mi rekoste kao prvo, da vam se je štogod dogodilo, što bi vam zaustavljalo vaš vrlo koristan podhvat", reče Scrooge. „Vrlo se radujem, da što o tom čujem".

„U duši osvjedočeni, da oni jedva pružaju kršćansku hranu za dušu i za tielo svjetini", odvrati gospodin, „kušamo nas njekolicina, da utemeljimo zakladu, iz koje bi se ubogim kupovalo nješto mesa i pića i sredstvo za ogriev. Mi odabrasmo ovo vrieme, jer je nad svimi najsgodnije, kada se stradanje najjače ćuti, a u obilju veseli. Koliko da upišem u to ime?"

„Nikoliko!" odvrati Scrooge.

„Vi želite dakle, da vam se neupiše ime?"

„Ja želim, da me ostavite sama", reče Scrooge. „Kad me pitate, što želim, to vam je moj odgovor, gospodo. Ja sam neću da budem veseo na božić, pak ne-

mogu ni doprinieti k tomu, da učinim lienu svjetinu veselom. Ja doprinosim pomoć zavodom, što jih spomenuh: dosta su dragi: a onaj komu je zlo ovdje, neka ide onamo".

„Mnogi nemogu ići onamo; a mnogi bi prije umrli radje".

„Ako bi voljeli umrieti", reče Scrooge, „bolje bi učinili, te bi umanjili suvišnje čovječanstvo. Osim toga — oprostite — ja neznam ništa o tom".

„Ali vi biste mogli znati", opazi gospodin.

„To nije moj posao", odvrati Scrooge. „Dosta je čovjeku, da se razumije u svoj posao, te da se nemieša u tudje poslove. Ja sam svojemu svom dušom odan. Dobar dan, s Bogom gospodo!"

Videći, da bi bilo bezuspješno nastojati oko te svrhe odoše gospoda.

Scrooge prionu uz svoje poslove opet boljim mnienjem o samom sebi, te još većom radinošću nego li što je to prije bivalo.

U to se magla i tmina tako ugusti, da je svjetina obtrkivala ulice gorućimi bakljami, nudjajuć se za tekliće pred upregle konje, da jih dovedu na pravi put. Stari crkveni toranj, kojega se je muklo staro zvono uviek lukavo pomaljalo na Scroogeev gotski prozor dole, izčezne takodjer, bijuć satove i četvrte u oblacih, poslje česa je bilo čuti drhćuće talasanje glasa, kao da mu svi zubi cokoću u njegovoj smrzloj glavi. Zima postade cičom. U glavnoj ulici na uglju iste popravljalo je njekoliko poslenikah plinovne cievi, velika se je vatra već iz daleka vidjela u posudi, oko koje se je kupila poderana

svjetina i dječaci: da si ruke ogriju, zatvarajući oči pred buktećim plamenom. Čep na bunaru ostade u miru podpunoma, voda tekuća iz njega odmah se oledi, te se pretvori u ljudem mrzak led. Jasna svietlost izložištah, gdje su grančice od česmine i jagodice gotovo praskale u prozorih kraj topline svjetiljkine, učini prolazeća blieda lica rumenimi; pilićari i mirodijari urediše svoje dućane krasno; veličanstveno tako: da ti se i nehotice nameće misao, da li se tude što kupuje i prodaje. Lord Mayor*) zapovjedi pedesetim kuharom i konobarom, da priprave u vrlo krasnom Mansion-housu (gospodska kuća) božićnu svečanost, da bude vriedna imena Lord Mayorovoga; dapače isti maleni krojačić, koga je prošloga ponedeljka kaznio globom od pet šilingah, što se je opio te po ulicah za krvlju žedjao i on je nastojao oko sutrašnjega pudinga u svojoj sobici pod krovom, dok je njegova mršava gospoja sa djetetom izišla, da kupi govedine. Mraz sve to veći, zima sve ciča! ljuta, oćutna, čvrsta zima. Kad bi dobri Saint Dunstan ošinuo bio nos zla duha takovim vremenom, kao što bijaše ovo, mjesto običnim oružjem, sigurno bi postigao svoju zbiljnu namjeru. Vlastnik malena mlada nosića, koga je ciča zima glodala i grizla, kao što pašće kosti glodje, prignu se kod Scroogeeve ključanice, da ga pozdravi božićnom pjesmom: nu na prvi glas pjesme

„God bless you merry gentleman!
May nothing you dismay!“

(Božja pomoć čestiti gospodaru! Nebojte se ničesa!)

---

*) Načelnik Londinski.

pograbi Scrooge crtalo, te ga tako silno baci, da je pjevač u strahu utekao, ostaviv ključanicu i opet mrazu i sve gušćoj magli. Napokon udari sat, da se poslovnica zatvori. Zle volje digne se Scrooge sa svoje stolice, šuteć dozvoli knjigovodji, da odustane od djela, koji je na to već čekao u vlažnoj sobi, utrnuo svieću s mjesta, te šešir na glavu namjestio.

„Vi biste rado cieli sutrašnji dan za se, tako slutim?“ reče Scrooge.

„Ako vam je s voljom, gospodaru“.

„Nije mi s voljom“ reče Scrooge, „pak nije ni liepo. Da vam ustegnem štogodj od plaće za to, mislili biste, da vam krivo činim, nije-li tako?“

Knjigovodja se nasmije zabunjen.

„A ipak“, reče Scrooge: „nepomisliste, da se meni krivo čini, ako vas platim za dan, kad vi neradiste ništa.“

Knjigovodja opazi, da se to jedan jedini put u godini dogodi.

„Kukavna li izgovora, pod kojim se čovjeku kradu novci iz žepa svakoga 25. prosinca!“ reče Scrooge, zapucajuć si velik kaput sve do brade. „Nu čini mi se, vi biste htjeli cieli dan biti prost. Sutra se vidimo rano u jutro!“

Knjigovodja obreče, da će doći; a Scrooge izadje srdit. Poslovnica bje za trenutak zatvorena, a knjigovodja, zamotav se u duge okrajke bieloga si šala (zimskoga kaputa nije imao) navali skližuć se dole prema Cornhillu, pridruživ se njekolicini mladih ljudih, do dvadeset putih, sve u slavu badnjaka, te se požuri kući u Camden Town, koliko su ga samo noge nosile, da se igra sliepoga miša.

Scrooge pojede svoj melankolični objed u svojoj običnoj melankoličnoj krčmi; pročitav sve novine te ostali dio večera probaviv čitanjem novinah banke, ode kući spavati. Obitavao je u sobah, što su njekoč pripadale njegovomu umrlomu ortaku. To je bio taman red sobah, u niskoj sgradi na dvorište, gdje joj je tako slabo mjesto bilo, da bi si čovjek lasno utvorio, da je zabludila ovamo, dok je još nova bila, igrajuć se skrivača s drugimi kućami, odkud je zaboravila put na staro svoje mjesto.

Sada je bila dosta stara i dosta pusta, jer nitko nije u njoj obitavao do Scrogea, ostale prostorije bijahu iznajmljene sve za poslovnicu. Dvorište bilo je tako tamno, da isti Scrooge, koji je svaki kamenčić poznavao, morao je rukama pipati. Magla i mraz spuste se tako dole na crna, stara vrata ove kuće, da bi ti se pričinilo, kao da je genij vremena sjeo na prag, razmišljavajuć tužne misli.

Sada je jasno, da nije na halci uličnih vratah, sasvim ništa neobična bilo, izuzev što je halka vrlo velika bila. Jasno je dakle, da je Scrooge dan i noć mogao vidjeti tu halku, za cieloga svojega obitavanja na ovom mjestu; ujedno bilo je u Scroogea tako malo onoga, što se utvornost zove, kao što samo u koga u gradu londonskom, dakako uključujuć ovamo — što je drzovito — korporaciju, savjetnike i cehove. Ujedno valja upamtiti, da Scrooge ni jedanput na Marleya ni pomislio nije, izuzev što se je spomenuo, da mu je drug umro prije sedam godinah, upravo na ovaj poslje podne. Razloži mu dakle tko god, ako može, kako se dogodi, da je Scrooge, stavljajuć ključ u ključanicu, vidio u halci, na kojoj se

ni najmanja promjena nedogodi: ne halku, već lice Marleyevo.

Marleyevo lice. Nebijaše upravo u nepronicavoj sjeni kao ostali predmeti u dvoru, već u neobično prašnoj svjetlosti, nalik usmrdjelomu morskomu raku u tamnoj pivnici. Nebijaše ni huda, mrka pogleda, već je Scroogea gledalo, kao što je Marley običavao gledati: sablastne očale namjesti na sablastno čelo. Kosa mu se čudnovato naježi, kao od vjetra ili od strujenja toploga zraka; oči akoprem jako otvorene nemicahu se ni najmanje. Crno-žuta boja učini ga grozovitim; nu ta groza, čini se, da je bila više izvan njegove vlasti usprkos lica, nego-li izražaj vlastitoga čustva.

Kad je Scrooge dobro pogledao utvoru, eto ti opet halke. Reći, da se nije uplašio, ili da njegova krv nije poznavala strašljivoga čustva, koje mu je bilo nepoznato od djetinstva, bilo bi, nekazati istine. Nu on postavi ruku na ključ, što je izvadio, zaključa čvrsto, unidje, te upali svieću.

Postane nješto neodlučan, prije no što zatvori vrata; obaziraše se oprezno na staro mjesto, kao da je na pol očekivao, da će ga pogledom Marleyev perčin uplašiti, vireći u dvoranu. Nu na vratih nebijaše i opet ničega vidjeti, do čavalah, kojimi bijaše halka pribijena; na to reče „pah, pah!“ zaključa udariv vrati.

Po svoj se je kući razlegao zvuk nalik gromu. Svaka soba nad njim i svako bure u vinskih pivnicah pod njim pričini se, da ima svoj posebni zvuk jeke. Scrooge nije bio čovjek, koga bi jeka uplašila. Učvrsti

vrata te prodje dvoranom i skalinami lagano: usjekivajuć svieću hodajuć.

Pripoviedali vi koliko vas volja obširno o tom, kako je moći kočiju sa šest upregnutih konjah potjerati prama dobrim, starim skalinam, brzim korakom, ili kako može prieko parlamentskoga novoga zločestoga akta; nu ja mislim, da ste vidjeli, kako se kreću mrtvačka kola po onih skalinah gore, po širini ustavljena, rudom naprama zidu, a ljestvami naprama vratima: sasvim je lasno moglo biti. Širine bilo je sasvim dosta za to, a i prostora je preostalo; to je možda razlog, što je Scrooge mislio, da vidi pred sobom mrtvačka kola, kako se penju gore u tmini; pol tuceta plinovnih svjetiljkah iz ulice vani nebi bile rasvjetlile dovoljno unutarnjega prostora, možete si misliti, da je bilo dosta tamno uz Scroogeevu lojanicu.

Scrooge se pope, netarući si glave za ono, što je vidio; tmina je jeftina, a to se je Scroogeu dopadalo. Prije ipak, nego-li što zatvori zamašna vrata, prodje sobami, da vidi, je-li sve u redu. Uspomena na ono lice dosta ga na to potaknu, da si ispuni želju.

Soba, gdje je posjete primao, spalnica i ropotarnica, sve u najboljem redu. Nikoga pod stolom, nikoga pod sofom; na roštilju slaba vatra; žlica i tanjur u pripravi; a malen lončić zobnine na peći (Scrooge se bješe nahladio.) Nikoga pod posteljom; nikoga u sobici; nikoga u kabanici, koja je sumljivo visjela na zidu. Ropotarnica kao i svaki dan, stari zaslon od ognjišta, stare cipele, dvie košare za ribe, stol za umivanje na tri noge i stari ožeg.

Sasvim zadovoljan zaključa si vrata, zasune jih; dvaput jih zasune, što mu nebijaše inače običaj. Ovako na sve pripravan, odrieši ovratnik; obuče sobnu halju i papuče, namakne spavaću kapu; te sjedne kraj vatre, da si ugrije zobninu.

To bijaše u istinu vrlo slaba vatra; pače nikakova za tako hladnu noć. Komenu se moraše primaknuti, te se nad njim sgrčiti, dok je mogao poćutiti posljednju iskru topline iz vrlo neznatnoga ogrieva. Ognjište bijaše drevno, sagradjeno od njekoga holandeskoga trgovca, bog zna od kada, te ga obloži na okolo krasnimi holandeskimi pećnjaci, kipovi iz sv. pisma. Tu je bio Kain i Abel, kćeri Pharaonove, kraljice sabinske, angjeli poslanici silazeć zrakom i oblaci, nalik blazinam, Abraham, Belsazar, apoštoli polazeć na more u malenih čamcih; tisuća kipovah, da povuku Scroogeeve misli na se; pak ipak dodje Marleyevo lice, već sedam godinah mrtvo, nalik na stari prorokov štap, te proguta sve. Da je svaki izgladjen pećnjak bio biel kao što prije, te da je bilo moguće naslikati na površini njegove rastrešene misli, to bi na svakom bila kopija glave staroga Marleya.

„Isprazne rieči, prazna slama“ reče Scrooge; te prodje sobami.

Poslje njekoliko neobičnih korakah sjedne opet. Čim nasloni glavu straga o stolicu, ustavi se njegov pogled slučajno na zvončiću, koji se nije više rabio, viseći u sobi, u savezu sa sobom nad njim, u koju svrhu, zaboravilo se upisati u povjest gradnje. Nedade se protumačiti, kako se je uplašio i začudio neobičnim

pojavom, jer čim je zvono pogledao, vidio je, kako se njiše. Isprva mahalo se zvono tako slabo, da se je jedva zvuk čuo, nu naskoro zatutnji glasno, te tako zazvoni svako zvono u kući.

To je moglo trajati pol časa, najviše čas, no njemu se pričinilo sat. Zvončići prestanu zajedno, kao što i počeše. Na to je sliedio zvučan štropot, duboko ispod njega; kao da tkogodj nosi težak lanac na bure u pivnici dole. Scrooge se sjeti, da je čuo, da se duhovi opisuju na svojih boravištih s lanci.

Vrata se od pivnice otvore muklim tutnjem, štropot mu dopre do ušijuh glasnije, dole po podu, dolazeć gore po skalinah upravo na njegova vrata.

„Još uviek tvrdim, da su to trice!“ reče Scrooge. „Ja nevjerujem u to.“

Ipak probliedi, kadno unidje duh bez odmora, kroz čvrsta vrata u njegovu sobu, te se stavi pred njegove oči. Čim stupi unutar, stade plamen trzajuć gasnuti, kao da hoće uskliknuti: „Ja ga poznajem! Marleyev duh!“ te se ugasne.

Isto lice, da njegovo isto lice. Marley sa svojim perčinom, običnim prslukom, uskimi hlačami i čizmami odjeven; na sarah kočile mu se kitice, nalik njegovu perčinu; okrajkom kaputa i kosi na glavi. Lancem bijaše opasan, što ga je nosio. Lanac bijaše dug, te se je za njim vukao poput repa; načinjen (jer Scrooge ga točno promatraše) od novčanih škrinjah, ključevah, lokotah, trgovačkih knjigah i spisah, napokon od teških kesah od nada. Tiela bijašc prozračna tako, da je Scrooge, pro-

matrajuć ga, te gledajuć kroz njegov prsluk, mogao vidjeti oba puceta na kaputu od traga.

Scrooge je često čuo pripoviedati, da je Marley bio bez duše i srdca, no vjerovao nije nikada do sada.

Ne, pa ni sada nije jošte vjerovao. Akoprem je proniknuo skroz i skroz utvoru, te ju vidio pred sobom; akoprem je ćutio njezinu moć na mrtvačkih svojih ledcnih očijuh; akoprem je opazio vrlo dobro tkan rubac, što ga je savita ispod brade i glave nosio, čega prije neopazi: ipak nije sveudilj vjerovao, te se je borio sa svojimi ćutili.

„Što sada!" reče Scrooge, jedljivo i hladno, kao što obično.

„Što biste rado od mene?"

„Mnogo!" — Marleyev glas, o tom neima sumnje.

„Tko ste vi?"

„Pitaj, tko sam bio."

„Dakle, tko ste bili?" reče Scrooge glasnije. „Za utvoru ste — neobična obraza." Na ustijuh mu bijaše „kao utvora," no ga zamjeni običnijim, sposobnijim.

„Za života vaš ortak, Jakov Marley."

„Možete-li — možete-li se sjesti?" zapita Scrooge, promatrajuć ga sumljivo.

„Mogu."

„Sjednite dakle."

Scrooge ga upita, jer neznadjaše, imade-li u tako prozračna duha svojstvah, da si stolac uzme; prevari-li se u tom, da toga nemože zbilja učiniti, to bi mogla potreba nastati, da se tumačenje te ponude zamrsi. No duh

sjedne na protivnoj strani ognjišta, kao da je to u njega običaj.

„Ti nevjeruješ, da sam ja to," opazi duh.

„Nevjerujem," reče Scrooge.

„Kakov znak bi ti htio imati, da se osvjedočiš, da sam ja to u istinu, izuzev znakovah, što na ćutila djeluju.

„Neznam kakovih," reče Scrooge.

„Zašto nevjeruješ ćutilom tvojim?"

„Jer me," reče Scrooge, „i najmanja stvar uzruja. Malen nered u želudcu prevari je. Može biti neprobavljiv komad govedine, nješto gorušice, mrvica sira ili komad krumpira, ne dosta kuhana. Ova su ćutila više iz soka od mesa, nego-li vi iz groba, odkuda mu i drago bili.

Scrooge nebijaše osobit prijatelj šalam, kojih nije poćutio u svojem srdcu od objesti. Istina je, da je Scrooge nastojao, da bude junačina, kao sredstvo, da svoju pozornost svrati na drugo, te da strah svlada; jer mu je utvorin glas srdce probio.

Sjedjeti, gledajuć nepomično u izbuljene oči, ma bilo samo i za časak, poćuti Scrooge, kao da se vragovi s njim igraju. Bilo je nješto užasno, kao da si je utvora svoj posebni uzduh sa sobom poniela iz pakla. Scrooge nemogaše poćutiti uzduha, ali jasno bijaše, da je tomu tako; jer akoprem je duh sasvim mirno sjedio, ipak su se kosa, okrajci od kaputa, i kitice od čizamah neprestano gibale kao od pećne pare.

„Vidite li ono čačkalo?" reče Scrooge, vraćajuć se brzo na pitanje, iz razloga upravo naznačenoga; želeći

se naime, ma bilo samo i za časak, osloboditi mrka pogleda utvorina.

„Da, vidim“, odvrati duh.

„Vi negledate nanj“, reče Scrooge.

„Ali ipak ga vidim“, reče duh, „usprkos tomu.“

„Dobro dakle!“ odvrati Scrooge, „da ga samo progutnem, to bi progonila legija utvorah cieli moj život, nu duhovah vlastitih stvorovah. Trice, ja vam kažem — prazna slama!“

Na to zaruči duh užasno, te potresav lancem prouzroči tako grozan i nenaravan štropot, da se je Scrooge uhvatio za palac, da se sačuva od nesviesti. Nu kamo-li veće groze zanj, kad utvora skine rubac, što ga je ispod brade okolo glave nosila; kao da joj je vruće u sobi, te joj se dolnja čeljust na prsi spusti!

Scrooge se sruši na koljena, te zastre lice rukama.

„Milost!“ reče, „grozna prikazo, zašto me uznemiruješ?“

„Čovječe svjetskoga čuvstva!“ odvrati duh, „vjeruješ li u me ili ne?“

„Vjerujem“ reče Scrooge. „Moram da vjerujem. Nu zašto polaze duhovi zemlju, pak zašto upravo k meni?“

„Od svakoga se čovjeka traži“, odvrati duh, da duh što je u njem izadje van medju svoje ljude, na blizo i daleko; te ako nije duh provalio puta za života, to je odsudjen na to po smrti. Osudjen je putovati po svietu — jao mene tužna! — te posvjedočiti, čega nemože dionikom biti, a mogao bi biti na zemlji, te se na sreću obratiti!“

I opet zaruči prikaza, potrese lancem, lamajuć si zasjenjene ruke.

„Ti si okovan“, reče Scrooge drhćuć. „Reci mi zašto?“

„Nosim lanac, što si ga za života kovah“, odvrati duh. „Kovao sam kariku po kariku, rif po rif; opasao sam se njim svojevoljno, pak ću ga i nositi svojevoljno. Zar ti je nepoznat izvor?“

Scrooge drktaše sve više i više.

„Bi-li htio znati“, nastavi duh, „težinu i dužinu verigah, što jih sam nosiš? Bile su tako teške i tako duge kao što ove, prije sedam badnjakah. Teške su to verige!“

Scrooge ga pogleda po podu u strahu, da će se već vidjeti okružena trostručnjakom od pet do šest hvatih: nu nemogaše ništa opaziti.

„Jakove“, reče Scrooge moleći. „Stari Jakove Marleyu, kaži mi više. Utješi me, Jakove!“

„U mene neima utjehe“, odvrati duh. „Ta dolazi iz drugih krajevah Ebenezaru Scroogeu, donose ju drugi poslanici, druge vrsti ljudi. Ali kazati ti nemogu, što bih rado. Vrlo malo više, to mi je dopušteno. Nemogu počivati, nemogu stajati, nemogu nigdje boraviti. Moj duh neizadję nikada iz naše poslovnice, pazi dobro! — za života neprekoračih nikad sasvim uskoga praga naše mjenjačnice; a trudovite puteve valja jošte provaliti!“

U Scroogea bijaše običaj, da je kad se je god duboko zamislio, ruke u žepovo turio. Uvažavajuć što mu

duh reče, učini i sada tako, neotvoriv očijuh, ni nemaknuv koljeni.

„Morao si vrlo lagano putovati, Jakove“, opazi Scrooge, načinom svoga posla, akoprem ponizno i prijazno.

„Lagano!“ potvrdi duh.

„Sedam godinah mrtav“, reče Scrooge. „Pak svih sedam na putu?“

„Svih sedam, da“, reče. „Bez odmora i bez mira. Neprestano mučenik kajanja.“

„Putuješ li brzo?“ reče Scrooge.

„Krili vjetra“, odvrati duh.

„Za sedam godinah morao si velik prostor zemlje provaliti“ reče Scrooge.

Duh, čuvši to, zaruči opeta, te zaruži lancem tako strašno u mrtvoj noćnoj tišini, da je straža htjela to opravdati prijavom rad smetanja mira.

„Kuku lele! uhvaćen, sapet dvostrukim gvoždjem“, zavapi utvora, „neznati, da moraju vjekovi neprestana rada neumrlih stvorovah minuti, u vječnost proći sa zemlje, dok se odkrije ono, što sve zemlja primiti može. Neznati, da će svaka kršćanska duša, radeća naravski u svojem malenom krugu, bilo to kako mu drago, taj umrli život naći prekratkim za velika sredstva koristi. Neznati, da vrieme kajanja nenaknadjuje zlorabljenu sgodu života! Takov bijah ja! Jao! takov bijah ja!“

„Ta ti si uviek bio dobar poslenik, Jakove!“ mucaše Scrooge, koji si počeo sebi svoje prigrnjati.

„Posao!“ zavapi duh, boreći se rukama. „Čovječanstvo bio je posao. Obće dobro bio je moj posao; lju-

bav, milosrdje, oproštenje i dobročinstvo, to sve bijaše moj posao. Moje poslovanje u trgovini bijaše kap vode u neizmjernom oceanu mojih poslovah!"

Lanac držaše od sebe lakat daleko, kao da je to uzrok njegove nekoristne boli, te ga opet teško pusti na tla.

„U ovo vrieme, kad se godina završuje", reče duh, „podnosim najviše. Zašto sam upro oči u zemlju prolazeći svjetinom meni bližnjih, a nikad ih nepodigoh na svjetlu zviezdu, štono je mudrace vodila k ubogomu!

Zar nije bilo ubogih kojim bi *me* bila mogla voditi svjetlost njegova!"

Scrooge se vrlo jako uplaši, slušajuć ovako duha govoriti, te poče neizmjerno drktati.

„Čuj me!" vikne duh. „Moje će vrieme sad na minuti."

„Hoću", reče Scrooge. „Ali nebudi tako nemilosrdan naproti meni! Nebudi takav naprama meni, Jakove! Molim te!"

„Nemogu ti kazati, kako to biva, da ti se prikazujem danas u podobi, koju možeš vidjeti. Uz tebe sedjah nevidiv mnogo i mnogo danah."

To nebijaše ugodna misao. Scrooge se sgrozi taruć si ledeni znoj sa čela.

„To nije najlaglje od moje pokore", nastavi duh. „Ove sam noći ovdje, da te opomenem, jer ima još nade u promjeni, da utečeš mojoj sudbini. Nade u promjeni mojim posredovanjem, Ebenezeru!"

„Uviek si mi bio dobrim prijateljem", reče Scrooge. „Hvala ti!"

„Tri će te duha posjetiti“, ponovi u kratko duh.

Scroogeevo se lice silnije promjeni nego li lice duha.

„Zar je to nada u promjeni, što si ju spomenuo Jakove?“ zapita mucajuć.

„Jest, to je.“

„Ja — ja jih neću primiti“, reče Scrooge.

„Bez njihovoga posjeta“, reče duh, „neima ni razgovora o tom, da skreneš sa staze, po kojoj ja hodam. Čekaj prvoga jutra, kad udari zvono jedan sat.

„Nebi li jih mogao dočekati sve na jedanput, te bi jih se rešio, Jakove?“ doda Scrooge.

„Drugoga čekaj sliedeće noći, istoga sata. Trećega čekaj treće noći, kad i posljednji udarac udari na dvanaest te prozuji. Pogledaj me posljednji put, jer se više nevidimo; te gledaj da se sjetiš toga, što se je medju nami sbilo!“

Rekav to, uzme sa stola rubac te si podveže glavu, kao i prije. Scrooge opazi to na cokotu zubih, svezav obje čeljusti.

Sad se osmjeli opet otvoriti oči, te nadje svoga nenaravnoga pohodnika kako njemu naproti ispravno stoji sapet lancem, na rukuh ga držeć.

Prikaza se je sve više udaljivala od njega; a za svakim se je korakom malo po malo otvarao prozor sam od sebe, tako da je prozor širom otvoren bio, čim je utvora k njemu stupila. Namignu Scroogeu, da se približi, što taj i učini. Bivši samo dva koraka na daleko jedan od drugoga, podigne Marleyev duh ruku, braneći mu bliže stupiti. Scrooge se ustavi.

Ne toliko od pokornosti, koliko od začudjenja i od straha; jer čim je on rukom mahnuo, poćuti mješovit štropot u zraku; rastrgane zvukove jadikovanja i boli; plač pun neizrecive tuge, kojim sami sebe krivci priznavaju svoje biede. Slušajuć to utvora jedan časak, udari u mrtvačku tužnu pjesan; te se rasplinu u crnoj, tamnoj noći.

Scrooge poteče prama prozoru: sdvojiv u znatiželji te pogleda van.

Zrak bijaše pun prikazah, bludeće neprestano ovamo i onamo, jadikujuć na svom polasku. Svaka od njih nosaše verige poput duha Marleyeva; njekoliko njih — po svoj prilici državni namjestnici, koje je duša pekla rad počinjenih činah — bijahu sapeti zajedno; nijedan nebijaše bez verigah. Njekoliko njih poznavalo je Scroogea osobno u životu. S jednim starim duhom u bielu prsluku, bijaše u velikom prijateljstvu s onim, koji ono vuče za sobom ogromnu željeznu škrinju, prikopčanu na stegnu, te nemilo viče, nemogući pomoći razderanoj ženi i djetetu, što ju ugleda, kako je sjela tamo na pragu. Sva jim muka bijaše to, — jasno bijaše vidjeti — da su se svedj oko dobra trudili, da ljudem koriste, izgubiv za to moć.

Da li je tih stvorovah nestalo u magli, ili jih je magla prikrila: toga nije mogao kazati. Nu njih je i njihovih glasovah nestalo ipak; a noć bijaše isto takova, kao kad je kući išao.

Scrooge zatvori prozor, te je razgledao vrata, na koja unidje duh. Bila su dvaput zatvorena, kao što jih

on sam zaključa svojima rukama, a kračun netaknut pokuša reći „prazne rieči, trice!“ nu zape već na prvoj slovci. Bilo to uzrujanosti, ili bijaše umoran od posla, ili što je povirio u nevidivi sviet, ili kasno doba noći, kad je već trebalo odpočinuti; ode u krevet i nesvukav se, a san ga uhvati s mjesta.

Druga kitica.

Prvi od trih duhovah.

Kad se Scrooge probudi, bijaše tako tamno, da je jedva razlučiti mogao, pogledav s kreveta preda se, prozračne prozore od neprozračnih zidovah svoje sobe. Krvavima očima nastojaše proniknuti tminu, kad al eto udaraše zvono susjedne crkve četiri četvrta. On je prisluškivao, kako ura bije.

Na veliko njegovo čudo udaraše zvono od šest na sedam, od sedam na osam, te sve redom, tako do dvanaest; onda stade: Dvanaest! kad je legao, bilo je dva sata. Ovaj sat mora da je pokvaren, komad leda moralo je pasti medju kotačiće. Dvanaest!

Dodirne pero svoje ponavljače, da ispravi vrlo svojevoljnu uru. Ona mu udari brzo, slabim svojim bilom, dvanaest, te se ustavi.

„Što, to je nemoguće," reče Scrooge, „da sam prospavao cieli dan, pak sve i jedan dio noći. Možda se je štogod suncu dogodilo, te je dvanaest o podne!"

Budući ga je ta misao uzbunila, skoči iz kreveta, te odtumara prama prozoru. No prije svega valjalo mu otrti sa prozora mraz rukavom spavaće haljine, da uzmogne štogod vidjeti; pak i usljed toga je vrlo slabo vidio. Sve, što je opazio vani, bijaše to, da je vrlo maglovito i neobično zima, te da neima vike ovamo i onamo prolazeće svjetine, koja obično jako buči, ma i zavladala bez ikakove dvojbe crna noć bielim danom, te zaokružila cielim svietom. To ga vrlo umiri, jer „tri dana poslje vida prve mjenice, što se ima isplatiti Mr. Ebenezeru Scroogeu ili po njegovoj naredbi," i tako dalje, bilo bi isto, kao kad bi ju zajamčile američke savezne države, a nebi bilo više danah, da se isplati.

Scrooge ode opet u krevet te razmišljaše i razmišljaše, i opet razmišljaše o tom i o tom, i opet o tom, te ništa nesmisli. Čim više je razmišljao, tim se je više zabunio; a čim više je nastojao, da se rieši mislih, tim su mu se više nametnule. Duh Marleyev mučio ga je neobično. Svaki čas odluči u sebi, pošto je zrelo o tom razmišljao, da je to sve san, ali duh mu se povrati opet na staro mjesto, poput čvrsta pera, kad odskoči, te stavi već više putah riešeno pitanje, „da-li je to bio san ili nije?"

U takovom je stanju bio Scrooge, dok neudari zvono još tri četvrta, kad se najednom sjeti, da mu je duh unapried kazao, da će ga u jedan sat posjetiti njetko. On odluči dakle bditi sve dok neudari jedan sat; a

promislimo-li, da se nije mogao prestaviti u san, kao što ni u nebo, to je onda bila sigurno najmudrija odluka, što je bila u njegovoj moći.

Ovaj je četvrt tako dugačak bio, da je više putih osvjedočen bio, da je i neznajuć usnuo, te zvono prečuo. Napokon dopre glas do njegovoga uha.

„Ding, dong!

„Jedan," reče Scrooge brojeć.

„Ding, dong!"

„Dva," reče Scrooge.

„Ding, dong!"

„Tri," doda Scrooge.

„Ding, dong!"

„Jedan sat," reče Scrooge pobjedonosno, „ni časak više!"

To reče prije, nego-li što je odbilo, sad udari niskim, slabim, muklim, sjetnim glasom jedan sat. S mjesta zasja svjetlost po sobi, zastori kreveta razmaknu se. Kažem vam, da je ruka razmakla zastore kreveta. Ne zastore do njegovih noguh, ne iza ledjah, već one, u koje je svoj pogled upro. Zastori njegovoga kreveta razmaknu se; a Scrooge se podigne nješto na pola ležeć, te se gledaše licem u lice s nadzemnikom, što mu dodje u pohode tako na blizo, kao što ja vam, te da se u duhu dotičemo lakti.

Bijaše to neobična podoba — nalik djetetu; pak ipak ne toliko djetetu, koliko starcu, koga da promatraš vrhunaravnim sredstvom, vidio bi, da se je udaljio sa vidika te razmjerno malen postao, kao diete. Kosa, što

mu je zatiljak i ramena prošla, bijaše sieda, kao u pristara čovjeka; a lice bijaše ipak bez nabora i najnježnije pahuljice po bradi. Rukuh bijaše dugačkih i kriepkih; kao da je u njih bog zna kakova snaga. Bosih noguh, nježno stvorenih, kao i rečena uda gore. Odjeven bijaše najbielijom tunikom, opasan sjajnim pasom prekrasne svjetlosti. U rukuh nosaše frišku, zelenu grančicu česmine; a u osobitom protuslovju bijaše s tim simbolom zime njegova haljina urešena ljetnim cviećem. Nu najneobičnije bijaše to, što su sa tjemena njegove glave nicali svietli traci, koji su sve to osvjetljivali; što mu je bez dvojbe priliku pružalo, da u ovo tužno vrieme, veliku gasiljku mjesto kape na glavu stavi, što ju je upravo sada pod pazduhom držao.

Ali ni to nebijaše njegovo neobično svojstvo, akoprem ga je Scrooge vrlo postojano promatrao. Jer dočim se je njegov pojas sad na ovoj sad na onoj strani svjetlio i blistao, te dok je svjetlost u ovaj čas ovdje, to je na drugoj strani tmina, u to se je vrieme i podoba prelievala u razne obraze: bivši sada stvar s jednom rukom, sad s jednom nogom, sad sa dvadeset noguh, sad dvie noge bez glave, sad opet glava bez trupla: od svih tih ginućih djelovah neosta nijedan obrazac vidivim u gustoj tmini, u kojoj su se opet gubili po malom. A najveće je čudo u tom bilo, da je podoba podpuno ista ostala; bistra i jasna kao što uviek.

„Jeste-li vi gospodine onaj duh, za koga mi je rečeno, da će me posjetiti?“ upita Scrooge.

„Jesam.“

Glasa bijaše nježna i udvorna. Neobično niska, kao da mjesto iz njega, iz daljine dolazi.

„Tko ste i što ste?“ upita Scrooge.

„Ja sam duh prošloga božića.“

„Davno prošla?“ upita Scrooge, promatrajuć patuljka.

„Ne, tvoga minuloga.“

Možebiti nebi Scrooge znao ništa o tom kazati, kad bi ga tkogod upitao; ali je osobito želio vidjeti duha u kapi, te ga umoli, da se pokrije.

„Zar bi ti htio,“ usklikne duh, „tako brzo utrnuti svjetlost svojom čovječanskom rukom, što ti ju dajem? Nije-li ti dosta, da si jedan od onih, koji su mi željno stvarali ovu kapu, te me sile, da ju ciele godine nad čelom nosim!“

Scrooge odbijaše od sebe uljudno sve, što bi ga uvriediti moglo, te se branijaše proti tomu živo, kao da bi on ikada u životu svojevoljno „okapio“ duha. Na to se ohrabri, da ga upita, kojim je poslom došao ovamo.

„Na tvoju sreću!“ reče duh.

Scrooge mu se liepo zahvali, nu nemogaše se oteti misli, da bi noć neprekinuta odmora bolja bila za tu svrhu. Duh je morao poćutiti, kako se je zamislio, zato i reče neposredno.

„Da se popraviš ili — Budi na oprezi!“

Izvadi krepko ruku iz žepa, te ga uljudno primi za ruku.

„Diži se, te me sliedi!“

Svaki odgovor Scroogeev bio bi uzaludan, kao da je nesgodno vrieme i sat za putove; da je krevet topao

a toplomjer ispod ništice; da je preslabo odjeven papučami, spavaćom haljinom i noćnom kapicom; te da mu je vrlo studeno u ovo vrieme. Ustade; nu opaziv, da ga duh k prozoru kreće, uhvati se za haljinu, moleć: „Umrli sam“, progovori Scrooge, „te bi mogao pasti.“

„Daj da te se samo dotaknem rukom ovdje“, reče duh, stavljajuć mu ju na srdce, „pak ćeš biti junačina i u gorem!“

Rekav to, prodjoše zidom, te stanu na javnoj cesti, s obijuh stranah polja. Grada nestade sasvim. Ni traga mu nije bilo vidjeti. Š njim nestade tmine i magle, jer bijaše vedar, studen i zimski dan, zemlja pokrivena sniegom.

„Bože dragi!“ reče Scrooge, tarući si ruke, čim onamo pogleda. „U ovom sam se mjestu ja rodio. Ovdje sam bio dječarac!“ Duh se obazre milo nanj. Akoprem ga je u ovaj par sasvim slabo držao, ipak je bilo jasno, da starčevo srdce još čuvstvuje. Činilo mu se, da plovi po zraku tisuća miomirisah, nadah, radostih i brigah, na koje je već dugo i dugo zaboravio bio.

„Usta ti drhću“, reče duh. „A što ti je na obrazu!“

Scrooge mucaše neobično nježnim glasom, da je to glava te zamoli duha, da ga vodi, kuda ga je volja.

„Spominješ li se na ovaj put?“ upita ga duh.

„Spominjem!“ pokliknu Scrooge vatreno — „Mogao bi sliep ovuda hodati!“

„Čudnovato je, što si nanj zaboravio toliko godinah!“ opazi duh. „Hajdemo dalje“.

Podjoše duž ceste; Scrooge prepoznade svaka vrata,

poboj i deblo; dok se neukaže u daljini maleno mjestance, s mostom, s crkvom i vijugajućim se potočićem. Sad opazi njekoliko runjavih konjićah, kako u kasu napred trče, noseći na hrbtih dječake, koje su dozivali opet dječaci; što su jih zakupnici vozali u kočijicah i kolih. Svi ti dječaci bijahu vrlo dobre volje, dozivahu se medjusobno, dok se nije razlegala ugodna glasba po poljanah, kao da tu sluša talasajući se zrak, te da se smije.

„To je samo sjena stvarih, što su bile", reče duh. „Oni neznadu za nas".

Vesela se družba primaknu; te čim se približi, upoznade Scrooge i imenova svakoga pojedinca. Što se je toli silno razveselio nad tim pogledom! Zašto mu se studeno oko kriesilo, a srdce silom na polje htjelo, kad su ga prolazili! koju je radost poćutio čuvši, kako si medjusobno čestit božić dozivlju, na raskršćih i stranputicah, polazeći pojedince kući! Što je Scroogeu bio čestit božić? Niti se nije obazreo nanj! Jer kakova mu korist od njega? „Škola jošte nije sasvim prazna", reče duh, „samotno diete, zanemareno od svojih, ostalo je u nutri".

Scrooge reče, da ga pozna, te zajeca.

Dobro poznatom stazom skrenu sa javne ceste te se naskoro približiše ka kući od tamno crvene opeke, na krovu koje bijaše učvršćen tornjić, a na njem kokot, u njem pako zvono. Kuća bijaše poduga, ali sreća joj se iznevjeri; prostrane sobe slabo su rabili, zidovi vlažni i truli a vrata na rasulu. Kokoši izabraše si za siedanje konjušnice, kolnica i drvarnica je zarasla travom. Isto tako nebijaše ni u kući staroga reda; jer stupiv u samotnu

dvoranu, te gledajuć na otvorena vrata mnogo sobah na jedanput, vidi se odmah kukavno uredjenje, zima i samoća. Zrak je zaudarao po zemlji, grozno siromaštvo na mjestu, sve je to gonilo na misao, da se je tu odviše trošilo na svieće, a ne odviše na jelo.

Oba podjoše, duh i Scrooge, hodnikom naprama vratam na stražnjem kraju kuće. Vrata se otvore pred njimi, rastvori se duga, pusta, melankolična soba, jošte pustija tim, što su u njoj bile poredane klupe i pisači stolovi sve od ravnih dasakah. Na jednoj od ovih sjedjaćsamo samcato dječače, čitajuć tik uz slabu vatru; i Scrooge sjedne na klupu, te zaplače, videći sama sebe, na koga je već davno zaboravio bio, kakvi je bio.

Tiha jeka u kući, cika i štropot miševah iza table, kapanje napola smrzla žlieba u samotnom dvoru, šušanj bezlistnih grančicah osamljena jablana, lagano mahanje vrati praznoga skladišta, dapače isti prasak ognja, sve je to silno i blago djelovalo na Scroogeevo srdce, te mu otvori vrelo suzah.

Duh ga dirnu u ruku, te mu pokaže dječaka — njega u mladjoj dobi — kako guta slova. Iznenada stane vani pred prozorom, na stranu odjeven: za čudo bilo ga je jasno i točno poznati; sjekiricom za pojasom te držeći na uzdi magarca drvi natovarena.

„Bože, to je Ali Baba!“ usklikne raspaljen Scrooge. „Da, to je ljubezni, pošteni stari Ali Baba! Da, da, ja ga poznam! Bilo je oko božića, kad je ono osamljeno diete samo samcato ovdje ostalo, kad eto ti njega po prvi put, upravo kao što i sada. Siramašni dječače! i Valentine“,

reče Scrooge, „i osorni mu brate Orsone; dodjite ovamo! I — kako mu je ime, koji no se nadje u snu kod damaskih vratah; zar ga nevidite! A sultanov konjušnik, komu genij obrnu glavu dole; stoji tamo na svojoj glavi! Pravo mu budi. To mi je drago. Koji su ga poslovi na to silili, da oženi kneginju!“

Da su prijatelji njegove poslovnice u gradu čuli ovako Scroogea govoriti u svoj ozbiljnosti njegove naravi, vrlo neobičnim glasom, skoro smijuć se, skoro plačuć; a k tomu da vide njegovo ozbiljno, uzrujano lice, sigurno bi se začudili bili.

„Eto papige!“ usklikne Scrooge. „Zelena tiela, žuta repa, na vrh glave raste joj nješto nalik loćiki; evo je! Kukavni Robinsone Crusoe, zvaše ga, vraćajućega se kući, pošto je obrodio otok. „Jadni Robinsone Crusoe, gdje si bio Robinsone Crusoe?“ Činilo mu se, da sniva, a ipak nesnivaše. Bijaše to papiga, ta poznate ju. Petak odleti, što su ga samo mogle noge nositi u maleno pristanište! I ju! ju!“

Na to prodje silnim skokom s neobične naravi na staru, te reče, milosrdan sebi samu, „jadni dječače!“ te zaplače opet.

„Želio bi“, mucaše Scrooge, turajuć ruku u džep, te gledajuć dječaka i tarući si rukavom suze: „nu sada je već prekasno.“

„Što je prekasno?“ upita duh.

„Ništa“, reče Scrooge. „Ništa. Posljednje noći zapjeva mi dječak kraj vratah božićnu pjesmu. Za to mu htjedoh nješto dati: to je sve.“

Duh se nasmije pun mislih, te krene rukom, veleći: „Daj da vidimo, kako i drugi božić slave!“

Scroogeeva podoba mladje dobe stade se na te rieči širiti, a soba se poče sve više mračiti i mazati. Pločnice se lamahu, prozori praskahu; komadi morta padahu sa tavanicah na polje, mjesto toga bilo je vidjeti triemove gole; kako se je to sve dogodilo, znao je Scrooge tako slabo, kao što i vi. On je samo to znao, da je to sasvim u redu bilo; da se je svaka stvar tako dogodila; da bi opet ovdje sam samcat ostao, kad svi dječaci kući odoše na vesele blagdane.

Sada nije više čitao, već je prolazio amo i tamo sasvim očajavajuć. Scrooge pogleda duha, pun žalosti strese glavom, gledajuć željno u vrata.

Vrata se otvore; a mladjahno djevojče, znatno mladje od dječaka, doskače unutar, zagrli ga rukama te ga cjelivaše neprestano, dok ga ne nagovori sa „ljubezni, ljubezni brate!“

„Dodjoh, da te kući odvedem dragi brate!“ reče diete pleskajuć nježnimi ručicami, a od smjeha mal da neprasne. „Da te odvedem kući, kući, kući!“

„Zar kući, malena Franjice?“ odvrati dječak.

„Da kući!“ reče diete puno radosti. „Kući, jer je sve opet u redu. Kući za uviek i uviek. Otac je mnogo ljubezniji nego li obično, tako da je u kući kao u raju! Njeke je večeri tako ljubezno samnom govorio, da se nisam bojala upitati ga njekoliko putih, smiješ li kući doći; dà, reče on, neka samo dodje; te me pošalje s kočijom po te. Pak ćeš za se biti čovjek!“ reče diete, otvo-

riv na široko oči, „te nećeš nikada više ovamo doći; nu najprije ćemo probaviti zajedno božićne blagdane, te najradostnije sprovesti vrieme u čitavom svietu.

„Malena Franjice, ta ti si gotova gospodja već narasla!“ usklikne dječak. Mala stade pljeskati i smijati se, te nastojaše dotaknuti se njegove glave; nu jer premalena, stade se opet smijati te se podigne na prste, da ga zagrli. Napokon ga poče vući, u djetinskoj vatri, prama vratam; a on liepo za njom, nerastavljajući se teškim srdcem.

Grozan se glas začu po hodniku, „Donesite sanduk gospodičića Scroogea dole!“ Kad eto i učitelja glavom u hodnik, koji pogleda Scroogea osorno i prijazno, te ga rekao bi sasvim zabuni pruživ mu ruku. Zatim pozove njega i sestru mu u vrlo staru, u gadnu, u najgrozniju primaonicu, što ih je samo ikad bilo vidjeti. Po zidovih zemljovidi, u prozorih zemaljske kruglje, koje su se od zime caklile. Ovdje izvuče bocu neobična lasna vina, i komad neobično tvrda kolača, želeći mladu družinu počastiti ovimi slasticami: u isto vrieme pošalje mršavu sluškinju, da dade kočijašu čašu „nečega“, koji mu se liepo zahvali, nu ako je iz iste bačve kao što posljednjiput, onda bi volio, da ga ni ponudio nije. Medjutim eto i gospodičićevoga sanduka na kočijici, na to se djeca srdačno oprostiše s učiteljem te skočiv u kočiju nestade jih iz bašče tako brzo: da su leteća brza kolesa mraz i snieg na daleko raspršila sa tamnoga lišća zimzelenova.

„Bila je uviek nježno biće, koje bi i dah ozledio“, reče duh.

„Nu srdca je bogata!“

„To je“, reče Scrooge. „Imate pravo. Ja vam neću protusloviti duše. Bože sačuvaj!“

„Oženjena umre“, reče duh, „te ostavi, ako se nevaram diete.“

„Da jedno“ odvrati Scrooge.

„Da zbilja“, reče duh. „Vašega nećaka!“

Scroogeu se nješto neobično pričini te odvrati kratkim, „Da.“

Akoprem su istom za sobom ostavili školu, evo jih već u ulicah vrlo poslena grada, gdje su tamo i ovamo prolazili sablastni pješaci; gdje su se sablastna kola i kočije natjecala po ulicah, te je sve takmenje i buka bila kao u pravu gradu. Po nakitu izložlištah bilo je sasvim lasno prosuditi, da je i ovdje vrlo blizo božić; bijaše večer a ulice sasvim rasvjetljene.

Duh se stavi kod vratah njekoga skladišta te upita Scroogea, da li ga pozna?

„Poznajem!“ reče Scrooge. „Nisam li se ovdje izučio trgovini?“

Stupiše u dućan. Opaziv Scrooge stara gospodina sa talijanskom vlasuljom, sjedeća za visokim pisaćim stolom, koji da je ma samo za dva palca viši, udario bi glavom o svod, usklikne vrlo razdražen:

„Evo staroga Fezziwiga! Blagoslovio ga Bog; pravi pravcati Fezziwig!“

Stari Fezziwig stavi pero na stol, te pogleda na sat, koji je upravo bio na sedam. Tarući si ruke poravna si obsežan prsluk; stade se smijati samu sebi, od pete do

glave pun dobre volje; te zovnu svojim ugodnim, gladkim, jakim, mastnim i veselim glasom:

„Ebenezeru! Dicku! ovamo.“

Scroogeeva prijašnja podoba, sada narasao mlad momak, doskače brzo unutar, a za njim njegov drug.

„Boga mi Dick Wilkins!“ reče Scrooge duhu. „Bože! to je on. Uviek je Dick bio odmah iza mene. Kukavni Dicku! ljubezni, dragi!

„Ovamo dječaci!“ reče Fezziwig. „Večeras neimate više posla. Dicku, badnjak. Ebenezeru, božić sutra. Žurite se, da zatvorite dućan prije, nego-li što čovjek izgovori Jack Robinson!“ uzklikne stari Fezziwig zapleskav.

Nebiste vjerovali, kako su brzo na polju ta dva dječaka! Na ulici pograbiše table — nebi izbrojio jedan, dva, tri — staviše jih na mjesto — četiri, pet, šest, — zakračunaše i zamandališe jih — sedam, osam, devet — te se vratiše prije nego li bi izbrojio do dvanaest, zasopljeni kao konji za utrkivanja.

„Hura!“ poviče stari Fezziwig, te skoči sa visokoga pisaćega stola na zemlju, čudio bi se, kako brzo. „Je li sve u redu dječaci, ostavite ovdje prostora! hura, Dicku! Drži se Ebenezeru!“

Sve je u redu! Ničesa nebijaše, što nije bilo u redu, ili da kažem nije moglo ni biti, čim je samo Fezziwig oko bacio na što. U jedan čas je bilo učinjeno. Svaka gibiva stvar bje odstranjena, kao da je nije više treba; pod pometen i poškropljen, svjetiljke očišćene, na oganj nametano goriva; skladište se pretvori čistom, to-

plom, suhom i svjetlom dvoranom, kakovu si možeš poželjeti zimske večeri.

Sad dodje i guslar s notami, te se popc na povišen pisaći stol, te si uredi cieli orkestar, zatim zasvira sve u pedeset. Evo i gospoje Fezziwigove, pravi živi smieh. Na to dodju i tri kćeri Fezziwigove ljubezne, od radosti jim igrahu oči. Dodje i šest mladićah, kojim su srdca ranile. Dodjoše svi mladići i žene, koji su u poslu bili kod njega. Dodje i sluškinja sa svojim stricem pekarom; k tomu dodje i kuharica sa osobitim prijateljem svoga brata, sa mliekarom.

Dodje sluga iz susjedove kuće, za koga se je sumnjalo, da neima dosta jesti u svoga gospodara; nastojeć se sakriti iza djevojke iz susjedne kuće, kojoj je bilo poznati na ušijuh, da ju gospoja za nje nateže. Evo jih sada svih, jednoga za drugim; koji dodje bojazljiv, koji drzko, koji milo, koji nespretno, koji gurajuć, koji turajuć; riečju svi dodjoše svaki na svoj način, kako je tko znao. Pošto se svi skupiše, dvadeset parah, pružiše si ruke u polukrugu i opet natrag na drugu stranu, en avant en arriére.

Naokolo u krugu bijahu poredani u razne mile slike; stari prvi par nije se nikad na pravom mjestu okrenuo; novi prvi par nije opet u pravo vrieme počeo i to sve dotle, dok nisu svi bili prvi i posljednji pari, te se napokon nije dalo više pomoći. Čim se to dogodi, istupi iz kruga stari Fezziwig, davši znak rukom, da prestanu plesati te usklikne. „Vrlo dobro!“ guslar pako

zaroni ugrijanim licem u čašu portera *), u tu svrhu upravo danoga. Nu čim se opet pomoli, zagudi s mjesta opet, akoprem nisu plesači jošte stupili u red, tako živo, kao da je drugi guslar svirao, pošto su prvoga iznemogla sa stolom zajedno iznesli, a ovaj novi da je odlučio pobjediti svoga takmaca ili poginuti.

Bijaše tu plesa i odviše, bijaše i igre na zaloge, i opet plesa, i kolača je bilo, i varenika nije manjkalo, bijaše i velik komad hladnoga Roasta, i velik komad hladne kuhane govedine, bilo je i paštetah od kosanoga mesa i piva u izobilju. Nu prava zabava započe istom iza Roasta i govedine, kad no guslar (prevejana lija boga mi! vrst ljudih, koji je bolje razumjevao svoj posao, od vas i od mene bolje!) zasvira „Sira Rogera de Coverleya.“ Napokon se digne stari Fezziwig, da popleše sa svojom gospojom, i to kao prvi par; za obojicu liepa muka; dvadeset i tri ili dvadeset i četiri para plesačah, koji se nešališe tim; koji bi bili rado plesali, neimadjahu ni pojma, kamo da se krenu od množine.

Nu da jih je bilo dvaput toliko; što velim, ma i četiri put toliko: to bi bilo svejedno Fezziwigu i njegovoj gospodji. Što se nje tiče, to mu je bila vriednom drugaricom u svakom obziru. Ako to nije velika pohvala, a ti mi reci veću, ja ću ju upotriebiti.

Iz Fezziwigovih listanjakah činilo se kao da svjetlost izlazi. Činilo se, kao da dva mjeseca na svakoj strani plesa sjaju.

*) Jaka vrst piva.

Vi nebiste bili prorekli, što će se dogoditi š njimi za koje vrieme.

Pošto isplešе stari Fezziwig i gospoja mu sve plesove redom: en avant i en arriére, tour de main i révérence, moulinet; kretaše se stari Fezziwig tako pristojno, naglašujem tako pristojno, da se je činilo, kao da mu se noge viju po zraku te stupi opet na noge bez kolebanja.

Čim udari jedanaesti sat, prekinu se domaći ples. Gospodin i gospoja Fezziwigova zauzeše svoja mjesta, svaki na jednom kraju vratah, te se rukovahu sa svakim na pose koji bi izlazili, želeći svakomu i svakoj čestit božić. Kad se već svi udaljiše do dvajuh dječakah, čestitahu na isti način i njim gospodar i gospodarica; na to odoše dječaci veselo u krevet, koji jim bijaše namješten odtrága u dućanu.

Sve to vrieme vladao se je Scrooge kao čovjek bez razuma. Srdcem i dušom prionu on uz taj prizor i uz podobu mladje svoje dobe. Sve mu je bilo po ćudi, sjećao se je svake stvari, radovao se je svakoj stvari, riečju koješta mu bijaše u pameti. On se nerazabra sve dotle, dok se neodvráti od njega veselo lice njegove prijašnje podobe i Dickovo, onda se tek sjeti duha, te se osvjesti, da duh nanj gleda, kojemu se je sva glava u svjetlosti žarila.

„Malenkost“, reče duh, „kojom se luda ova svjetina zahvalnom čini.“

„Malenkost dà“ odvrati Scrooge.

Duh ga naputi, da prisluškuje, što razgovaraju ona

dva dječaka, kojim je srdce prepuno bilo hvale na Fezziwiga; učiniv to, reče:

„Nije li tako? On je žrtvovao samo njekoliko funatah vašega nestalnoga blaga: tri ili četiri, tako mislim. Zar je to tolike hvale vriedno?"

„Nije sigurno", reče Scrooge uspaljen tom opomenom te odgovori kao njegova mladja podoba, ne kao što je sada bio. „Nije sigurno, duše! U njega je moć, da nas usreći ili unesreći; da nam posao olakša ili otegoti, da nam ga omili ili omrazi. Reci, da mu je moć u tvoru i u sboru; u stvarih tako malenih i neznatnih, da je upravo nemoguće opredieliti jim vriednosti. Sreća, što ju dieli, tolika je, kao da je dao sav imutak svoj za nju."

Sad poćuti pogled duhov te zape.

„Što dalje?" zapita duh.

„Ništa osobita", reče Scrooge.

„Možda ipak nješta?" nastavi duh.

„Ništa, posve ništa", reče Scrooge. „Rado bih, da mi je možno progovoriti dvie, tri rieči upravo sada s mojim knjigovodjom! To je sve."

Izričuć ovu želju, utrne njegova prijašnja podoba svjetiljku; Scrooge pako i duh stajahu opet pod vedrim nebom jedan do drugoga.

„Moje vrieme prolazi hitro", opazi duh. „Žurno!"

Ove rieči nebijahu upravljene niti na Scroogea, niti na koga drugoga, koga bi mogao vidjeti, nu ipak su neposredno djelovale.

Jer Scrooge se opet opazi sama. Sad već pristar muž u prvoj dobi života. Lica nebijaše jošte hrapava i

nabrana, nu ipak su se poznavali već biljezi brige i škrtosti. Oka bijaše oštra i pohlepna, koje se je neprestano micalo, a vidjelo se je, da se je strast ukorjenila u njem, te kamo će rastuće deblo sjenu bacati.

Nebijaše on sam, već kraj liepe, mlade djevojke, koja bijaše u crnini: u očijuh joj bijahu suze, što su se caklile u svjetlosti, što ju je rasprostirao duh minuloga božića.

„Malenkost je", reče ona nježno. „Za vas vrlo neznatna. Jedan me drugi kip zabuni; ako vas isti uzmogne u buduće razveseliti i umiriti, kao što bih ja pokusila uraditi, neimam se pravoga razloga potužiti."

„Koji vas kip zabuni?" odvrati on.

„Zlatan."

„To je ono nepristrano postupanje svieta!" reče on. „Na ništa se tako netuži, kao na siromaštvo; a ipak neodsudjuje ništa tako strogo — to ispovieda — koliko nastojanje oko dobra!"

„Vi se odviše bojite svieta", odvrati ona prijazno. „Sve vaše ostale nade utopiše se u toj nadi, da se uklonite tomu gadnomu prigovoru. Vidjela sam, kako vaša plemenitija čuvstva jedno za drugim nestaju, dok vas nenadvlada napokon glavna strast, lakomost. Je li tako?"

„Što dalje?" odvrati on. „Ako sam ja zbilja na toliko mudrijim postao, što zato? Naprama vam se nisam promjenio."

Ona strese glavom.

„Jesam li?"

„Naš je savez star, sklopljen, kad još obojica bijas-

mo siromašni i zadovoljni tim, što imasmo, dok si u bolje vrieme nepopravimo vlastitim trudom našu svjetsku sreću. Vi se promjeniste. Kad se je sklapao, bijaste vi drugi muž."

„Bio sam dječak", reče nestrpljivo on.

„Vlastito vam čuvstvo kaže, da nebijaste, što ste sada", odvrati ona.

„Isti sam. Što nam je sreću obećavalo, kad bijasmo srdcem jedno, to je sada teret nevolje, da smo dvoje. Koliko putih i kako strogo sam ja na to mislio, neću da kažem. Dosta je, da sam na to mislio, te vas mogu odriešiti zadane rieči."

„Jesam li ja ikad tražila, da me odriešite?"

„Riečmi. Nikada."

„Čim dakle?"

„Promjeniv narav; promjeniv mišljenje; čeznuć za drugim životom, za drugom nadom. Riečju u svačem se promjeniste, što sam ja samo, po vašem računu, ljubio i rado imao.

„Stavimo, da se to nikad nije dogodilo medju nami", reče djevojka, promatrajuć ga milo, nu postojano; „kažite mi, biste li me potražili bili i nastojali predobiti me? Sigurno nebiste!"

Činilo se je, da priznaje temeljitost njezine sumnje, koliko se je i protivio tomu, te reče prisiljeno, „mislite li da nebi?"

„Od srdca bih rado inače mislila, kad bi mogla", odgovori ona. „Sam Bog znade! pošto upoznah istinu sličnu ovoj, kako ju čvrstom i nepobitnom držim. Nu kad

biste vi danas, sutra ili jučer slobodnim bili, mogu li ja i pomisliti samo, da biste izabrali djevojku brez miraza — vi, koji ste i u najpouzdanijem razgovoru lakom, ili kad biste to i učinili, iznevjerili biste se za časak svojemu načelu, koje vas vodi, to sam u dnu duše osvjedočena, da biste žalili i korili sama sebe! Sigurna sam, te vas riešavam zadane rieči, punim srdcem ljubavi, kojim vas ljubih njekoč."

Ovdje ju htjede prekinuti, nu ona odvrati glavu od njega te nastavi: „ovo bi vas moglo — nadam se rad uspomene, koje je u vas već sasvim skoro nestalo — peći ovoga časa. Za kratko vrieme, vrlo kratko zaboravit ćete rado i na ovu uspomenu, kao na nekoristan san, presret ni što se ga riešiste probudiv se. Sretni bili u životu, što si, ga izabraste!"

Ona ga ostavi te se rastadoše.

„Duše!" reče Scrooge, „nekazuj mi više! vodi me kući. Zar se nasladjuješ mojimi mukami?"

„Još samo jedna prikaza!" zavapi duh.

„Nijedne više!" zajauče Scrooge. „Nijedne više Ja neću da vidim. Nekazuj mi više!"

Nu duh ga sputa bez milosrdja obima rukama, te ga prisili, da je promatrao, što se je sbivalo sada.

Oni bijahu na drugom mjestu i u drugom prizoru: soba, ne baš prostrana ili liepa, nu vrlo udobna. Blizo vatre sjedjaše mlado, krasno djevojče, tako slična onoj, da je Scrooge mislio, da je ista, dok je nije vidio kao ljubeznu gospoju, sjedeću naproti svojoj kćeri. Vika bijaše u toj sobi vrlo bučna, jer je bilo ovdje više djece,

nego li što je mogao Scrooge u tom uzrujanom stanju nabrojiti; svako je od njih bučalo za drugih četrdeset. Posljedice bijahu bučne, nebi skoro vjerovao; nu činilo se, da se nitko za to i nebrine; dapače upravo protivno, mati i kći se upravo od srdca smijahu, te se radovahu tomu; naskoro se i kći umješa u igru, nu prodje zlo od mladih lopovah. Sve bi dao bio, da mi je moguće bilo jedan od njih biti! Nu tako surov nebi bio mogao nikad, nikad biti! Za blago čitavoga svieta nebi joj bio pomeo pletenu kosu, te ju izčupao; a krasnih malenih cipelah nebi joj oteo, Bože sačuvaj! da i spasim vlastiti život njimi. Ja je nebi bio mogao mjeriti u igri, koliko je tanka, kao što je to činio ovaj mali izrod; ja bi se bio nadao, da će mi ruka usahnuti za kazan, te da se neće izravnati. Pak ipak bi se bio i te kako rado, priznajem, dotaknuo njezinih ustijuh; pitao bi ju bio, samo da otvori usta; gledao bi joj trepavice oborenih očijuh, te se nebi nikad porumenila silom; razvezao bi joj prame, kojih bi jedan palac samo za me bila uspomena od neizmjerne ciene: riečju, ja bi bio želio, da imam najmanju slobodu djeteta, ja to priznajem, te da sam ujedno muž, koj bi ju znao upotriebiti.

Nu sad se pročuje, da njetko kuca na vratih, na to nasta tolika buka neposredno, da su i nju smijuću se u razderanoj haljini turali napred, kao središte bučne hrpe djece, upravo u sgodno vrieme, da pozdrave otca, koji se je kući vratio sa služnikom, natovarenim božićnicami i darovi. Da vam je vidjet bilo, kako su silom navalili na služnika, kao da ga kane na juriš predobiti.

Stvoriv si od stolacah ljestve popeše se nanj, da se zarone u njegove džepove, da mu otmu stvari iz smedjega papira, da se objese o njegov ovratnik, da ga zagrle, da ga izlupaju po ledjih i po noguh, čemu se nemogaše oteti! Čudne li vike i radosti, kojom popratiše svaki zamotak čim se rastvori! Strašna li glasa, kad opaziše, kako htjede diete prženicu za igračku upravo u usta staviti tim više, jer je diete u sumnji bilo, da je i purana od drveta zajedno sa drvenim tanjurom progutnulo! Neizmjerne li radosti opet, kad se osvjedočiše, da jim je vika bez uzroka! Veselja li, zahvalnosti li i radosti! Sve to nedade se opisati. Dosta je, ako rečemo: da su djeca s vikom zajedno izašla iz sobe, te se po stubah popela u višu sobu, gdje i spavahu, te da tamo i ostadoše.

Scrooge je sada mnogo pozornije promatrao, kako je kuće gazda, na prsih mu nježna kćerka, š njom i s njezinom majkom sjeo na vlastito ognjište; te kad promisli, da bi ga isto ovakav stvor, sasvim tako dražestan i nadobudan, mogao svojim otcem zvati, te mu biti sunčanom zrakom u tužnom njegovom životu, poče mu se pogled sve više i više mračiti.

„Bella“ reče gospodar, obrativ se k ženi nasmjehnuv se „danas poslje podne vidio sam tvoga staroga prijatelja.“

„Tko je to bio?“

„Pogodi de!“

„Kako da pogodim? stani, možda bi ipak“, doda ona jednim dahom, posmješno kao da se smije. „Mr. Scroogea.“

„Da Mra. Scroogea. Prodjeh mimo prozora njegove poslovnice, pak budući nebijaše dobro zatvorena, a unutra svieća gorela, morao sam ga vidjeti, koliko bi se i otimao. Čujem, da mu je ortak na umoru; a on sjedjaše ondje sam samcat. Ja bi rekao, sam samcat u svietu."

„Duše!" reče Scrooge slabačkim glasom, „makni me s ovoga mjesta."

„Nekazah li ti, da su to prikaze stvarih, što su postojale", reče duh. „Da su pako, kao što jesu, nekrivi mene!"

„Makni me!" usklikne Scrooge. „Ja nemogu toga snositi!"

On se okrenu licem na duha, te videći, da ga promatra licem, u kojem bijahu spojeni na čudnovat način ulomci svih obrazah, što jih je do sada vidio, stade se boriti š njim.

„Ostavi me! Makni me. Nedodji više k meni!"

U tom hrvanju, ako se to može nazvati hrvanjem, gdje se duh nemaknu s mjesta vidivim odporom, ma se i koliko njegov protivnik napinjao, opazi Scrooge, da je svjetlost gorjela jasno i široko; te razmišljavajuć u sebi, da to na njega djeluje, pograbi gasilo te ga nabi nenadano duhu na glavu.

Duh se sruši na tla tako, da mu je gasilo cielu podobu poklopilo; te akoprem je Scrooge nastojao iz svih silah, da ga sasvim poklopi, ipak nemogaše svjetlosti umištiti: koja se je u neprekidnom teku ispod gasila razlievala po podu.

On je ćutio, da ga sile ostavljaju, te da ga je silna

tromost nadvladala; napokon znao je i to, da je u svojoj spalnici. Na rastanku pritisne jošto gasilo, u čem mu i ruka oslabi; te mu jedva preostade vremena, da se kreveta dokopa, prije nego li što ga nadvlada težak san.

Treća kitica.

Drugi od trih duhovah.

Prenuv se usred čudnovata sna i hrkanja, te podižuć se u krevetu, da si sabere misli, nebijaše Scroogeu prilike kazati, da će ura sad na udariti jedan sat. On poćuti, da se je razabrao i u pravi čas osvjestio, upravo u tu svrhu, da se dogovara s drugim poslanikom, koji bje ovamo poslan posredovanjem Jakova Marleya. Nu poćutiv, da ga trnci po tielu prolaze, čim samo pomisli, koji li će od ovih zastorah razmaknuti nova prikaza, pak zato jih sam razmaknu na obje strane vlastitimi rukami; te pošto legne opet u krevet, zatoči oko širom sobe i kreveta; jer je želio, da opazi duha, čim se ukaže, a nije želio, da ga iznenadi i uplaši.

Ljudi odvážni i smjeli, koji se sami hvale, da su na sve i u svako vrieme spremni, izražavaju svoje osobite sposobnosti za pustolovstvo u tom, kad kažu, da je dobro zaštogod iz najveće sreće i zadovoljstva na smrt ići; neima dvojbe, da je velika razlika medju timi skrajnostmi i te kako velika. Akoprem se neusudjujem o

Scroogeu reći, da je bio tako drzak i tako smjel, to se nebi ipak razmišljao ustvrditi, da je bio pripravan na razne vrsti utvorah, te da ga nebi više iznenadilo diete svojim prikazanjem od nosoroga.

U ovaj par, bivši na sve moguće pripravan, nije mu ni na kraju pameti bilo, da je na ništa pripravan; te čim udari zvono jedan sat, a nikakova se prikaza neukaza, spopade ga strašna drktavica. Minu pet časah, deset časah, četvrt sata ode u vječnost, pak ipak neima ničega. Sve to vrieme ležaše on na svojem krevetu, kao pravo srdce i središte plamena crvene svietlosti, koji ga obasu, čim udari zvono sat; to ga više uplaši nego li dvanaest duhovah s toga, što se samo svjetlost ukaza, s duhovi dalo bi se još koje kako nagoditi, što je i namjeravao ili bi bio odlučio; te bijaše malo po malo lasno, da mu se je misao zapilila u glavu, da je osvanuo čas, puno zanimiv, gdje čovjek sam od sebe izgori neimajući ni utjehe, da vidi, kako to biva. Napokon stade ipak razmišljati — što biste vi ili ja odmah na početku učinili bili; jer uviek je tako, da osoba, koja se u tom položaju nalazi, nezna što joj valja raditi ili što joj bilo valjalo raditi bez dvojbe — napokon rekoh, stade razmišljati, da je izvor i tajna toj sablastnoj svjetlosti u bližnjoj sobi: odakle se činilo, da svjetlost dolazi, kad bi čovjek malo dulje onamo gledao. Ova pomisao zavrti mu mozgom, ustade oprezno, te se došulja u svojih papučah do vrâtah.

U taj čas, čim se Scrooge dotakne ključanice, zovnu ga nepoznat glas njegovim imenom te ga zamoli, da unidje. On se pokori tomu.

To bijaše njegova vlastita soba; o tom neima ni najmanje sumnje. Nu ista se iznenada promjeni. Po zidovih i po tavanici visila je friška zelen nalik pravoj sjenici, na svakoj strani blistahu svjetleće se jagodice u podpunom sjaju. Zubasto lišće česmine, imele i bršljana odbijaše svjetlost, kao da je isto toliko malenih ogledalah tu nagomilano; a plamen je sukljao tako silno na dimnjak, kako to nikad prije ovo tamno okamenjeno ognjište ni za Scroogea ni za Marleya nepoćuti, ili za mnogih zimskih dnevah.

Na podu je ležalo, na način prestolja načinjeno, puranah, gusakah, divjačine, kokoši, veprovine, kupovi mesa, odojakah, dugi redovi kobasicah, paštetah, lagvići s oštrigami, pečenih kestenah, rumenih jabukah, sočnih narandžah, sladkih krušakah, dvanaest velikih kolačah, i posude kipućim punčem, da je sva soba mirisala parom miomirisna pića. Na uzvišenu mjestu nad tom množinom jestojko sjedjaše veseo gorostas, držeći goruću baklju, po vidu nalik rogu obilja, te ju dizaše sve više i više, da namakne svu svjetlost na Scroogea, koji no dodje, da se pomoli na vrata.

„Unidji!“ usklikne duh. „Unidji de! te me upoznaj bolje čovječe!“

Scrooge unidje bojazljivo, te sklone glavu pred duhom. Nebijaše to više Scrooge tvrdoglavac, kao što prije; te akoprem bijaše gorostas očijuh bistrih i blagih, ipak se nebi htio on sastati š njim.

„Ja sam duh ovoga božića“, reče duh. „Pogledji me!“

Scrooge učini to s počitanjem. Duh bijaše zaodje-

nut jednostavnom zelenom haljinom, ili kabanicom, bielim krznom obšivenom. Ova je haljina tako slaba kroja bila, da su mu široke prsi gole bile, kao da su prezirale svako umjetno sakrivanje i zaklonište. Noguh bijaše takodjer bosih, što su mu ispod prostrane haljine na polje virile; na glavi mu nebijaše drugoga pokrivala do vienca od česmine, na kojem se gdjegdje vidio po komad leda.

S glave mu pala smedja kosa u pramovih, duga i obilata; obilata kao što bijaša i ženijalna lica, oko puno žara, otvorene ruke, vesela glasa, ponašanja okretna, te vesela pogleda. Opasan po sredini starodrevnim opasačem; nu u njem nebijaše mača, a hrdja izjela je stare korice skroz.

„Ti nevidje nikad slična meni!“ usklikne duh.

„Nikad“, odgovori Scrooge.

„Nisi li nikada prije obćio sa mladjimi ogranci moje obitelji; mislim (jer ja sám sam još mlad) moju stariju braću, rodjenu prošle godine?“ nastavi prikaza.

„Nemislim, da sam“, reče Scrooge. „Žalim, što nisam. Jesi li imao više braće, duše?“

„Više od osamnaest tisućah“, reče duh.

„Strašna li posla, za toliku porodicu skrbiti!“ mucaše Scrooge.

Duh ovoga božića digne se.

„Duše“, reče Scrooge ponizno, „vodi me, kuda te je volja. Sinoć išao sam samo prisiljen, te sam primio nauku, koja još sveudilj u meni djeluje. Noćas daj da nastavim put, ako ti je s voljom podučiti me.“

„Hvataj se moje haljine!“

Scrooge učini, kako mu reče, te se dobro uhvati.

Česmine, imele, crvenih jagodah, bršljana, puranah, gusakah, divljačine, kokoših, veprovine, odojakah, kobasicah, oštrigah, paštetah, pudinga, voća, i punča, svega nestade u jedan mah. Isto tako iščeznu soba, vatra, živa žeravica, noćno doba, te se nadjoše na jednom u gradskih ulicah na sam božić, (zima bijaše vrlo jaka) kad no svjetina uz hrapavu, nu veselu i ne neugodnu glasbu snieg ispred svojih kućah sa pločnika ili sa svojih krovovah pometaše: velikoga li veselja za dječake vidjeti, kako snieg sa krovovah pada, te se odmah raspršuje na tisuće komadah.

Pročelje kućah bijaše mrko dosta, a prozori još crniji, dočim se je i posve bieli snieg na krovovih znatno razlikovao od tamnijega po ulicah, koga su kola i hintovi brzimi kolesi duboko zabrazdili; brazde gdje su se tisuću i tisuću putah križala kola, osobito gdje se ulice stiču, te sačinjavaju isprepredene kanale, u kojih bijaše mutna ledena voda. Vedrina bijaše zastrta oblaoi, pak i u najkraćih ulicah prekine gusta magla vidik; magla na pola rosa, na pola led, koja je u okrupnih česticah padala na zemlju, pomješana crnom solikom, kao da su sve peći Velike Britanije u sporazumljenju naložene, te po svojoj volji dim na svrdlove gone na polje. Tu nebijaše ništa ljubezna, niti vrieme, niti grad, pak ipak bijaše u zraku niešto ugodna, što se i za najvedrijega ljetnoga dana i za žarkoga sunca u njem nenalazi.

Ljudi, koji su sa krovovah snieg lopatali, bili su veseli i puni šale; dozivajuć se medjusobno sa krovovah,

te izmjenice grudajuć se u šali — mnogo naravnija strielica od mnogih jezičnih šalah — smijući se srdačno, kad pogodiše, a još srdačnije, kad ga promašiše. Izložišta piličarah bijahu na polak otvorena, a mirodijarah u podpunom sjaju. Tu bijaše velikih, okruglih, oblih košarah kestenja, nalik na prsluke veselih gospodarah, naslonjenih na vratih, te razbacivajuć po ulici svoje obilje. Bijaše tu tamnoga, širokoga, španjolskoga luka, nalik španjolskim monahom sudeć po debljini; koji no mjeriše lukavo sa svojih okružicah na prolazeće djevojke, koje su na viseću imelu nevino gledale. Kruške i jabuke bijahu u krasne piramide pometane; grozdje visjelo je na klinu u svezcih, što se je lasno moglo vidjeti, vlastnik učini ljudem radost u svojoj dobrohotnosti, da jim oskomine badava rastu, kad prolaze; bijaše i lješnjakah mahovitih i smedjih, dozivajuć u pamet svojim miomirisom minule šetnje po šumah, gdje su je veselo tražili lakat duboko pod suhim lišćem.

Tu bijaše i crnomanjasti dembelin Norfolk Biffins, koji se odpravi po žute naranče i limune, te stupiv naglo svojom omašnom veselom podobom unutra zatraži naranče, da jih odnese u papiru zamotane kući, da okusi poslje objeda slast njihovu. Zlatne i srebrne ribice, postavljene medju voće u posudi, akoprem članovi mirne i nieme vrsti, činiše se kao da opažavaju, da se nješto neobična vani sgadja; te plivahu okolo na okolo po svojem malenom svietu u miru i u zadovoljstvu.

Mirodijari! mirodijari tek! pozatvaraše svoje dućane, ostaviv ponajviše jedno ili dva krila svojih prozo-

rah otvorena; nu na te je otvore bilo što i vidjeti! ne samo što su zdjelice od vage padajuće na stol ugodan zvuk proizvodile, ili što se je špaga hitro odmatala sa svojega klupka, da se njom veže prodana roba, ili što su posude s robom, čarobnom njekom snagom, gore i dole letele, ili što je kava i čaj u ovaj par njekim čarobnijim mirisom mirisao, ili što je suhoga sitnoga grozdja u neobičnom obilju bilo, mandalah neobične bieline, cimeta riedke duljine i ispravna, ostale vrsti robe upravo milina bila pogledati, voće, kao kristal, sladorom obliveno tako, da bi se i najvećemu protivniku slasticah pohtjelo okusiti toga. Jošte bijaše i vlažnih i sočnih smokavah, franceskih šljivah ugodno trpkih u krasnih škrinjicah, riečju sve bijaše dobro za smok u svetčanom božićnom nakitu: nu sve to nebijaše ništa naprama broju kupacah, kojih bijaše toliko i tako žurnih na taj dan pun nade, da su se sve gurali jedan drugoga na vratih, zapinjajuć košarami jedan o drugom nepristojno, te ostavljajuć kupljenu robu na stolu, i opet se vraćajuć po nju, te počiniv tisuću slična nesporazumljenja sve u najboljoj volji; dočim su mirodijar i njegovi ljudi tako uslužni i brzi bili, da bi jim ugladjena srdca, kojimi su si pregaču od traga pripasavali, njihova vlastita mogla bila biti, akoprem svakdanjom porabom već izlizana, ipak bi još mogla koju božićnu čavku namamiti, da zakljuva na njih, ako bi joj se pohtjelo pokusiti.

Nu naskoro zatutnje zvona sa zvonika, zovuć dobar narod u crkvu i crkvicu; narod grnuo je hrpimice ulicami najboljim odjelom u crkvu podpuno zadovoljan.

U isto vrieme grnuo je nebrojan narod ulicami, i bezimenimi zakutci, noseć svoj objed pekarom. Pogled na ove siromahe činjaše se, kao da najviše zanima duha, zato se postavi sa Scroogeem na stranu pod vrata pekarova, te odkrivaše jela prolazećih poškropiv jih tamjanom sa svoje baklje. Ova baklja bijaše čudnovate moći; jer kad no htjede njekoliko tih nosilacah kavgu zametnuti trknuv se medjusobno, poškropi jih sa njekoliko kapih i smjesta se povrati medju nje dobra volja. Jer rekoše, da bi sramota bila kavgu zametati na božić. A to bi i bila sramota! hvala Bogu, to bi i bila!

U to vrieme prestadoše i zvona zvoniti, a pekari zatvoriše pekarne; pak ipak jim se njekim divnim načinom pričini, da sveudilj sva ta jela jošte i za samoga kuhanja vide, kako na pekarov dimnjak dim suklja na onom mjestu, gdje se snieg rastopio; dapače isti se tarac pušio, kao da i on kuha.

„Je li u tom osobit miris, što si ga sa svoje baklje stresao?“ zapita Scrooge.

„Moj vlastiti!“

„Dobije li na današnji dan svaki objed od toga štogod?“ zapita Scrooge.

„Svakomu se rado daje. Siromahom najviše.“

„Zašto siromahom najviše?“ Zapita Scrooge.

„Jer jim je najviše od potrebe.“

„Duše“, reče Scrooge, mozgajuć njeko vrieme, „čudim se, što ti jedini nastojiš od svih bićah, što nas u svietu okružavaju, da tomu narodu pokvariš radost nedužnoga veselja.“

„Ja!“ usklikne duh.

„Nelišavaš li ga njihovih sredstavah, da se najedu svakoga sedmoga dana, često je to jedini dan, kojega može reći, da je po volji jeo“, reče Scrooge. „Nelišavaš li ga?“

„Ja!“ zavapi duh.

„Nenastojiš li, da se svakoga sedmoga dana ova mjesta zaslužbe zatvaraju?“ reče Scrooge. „Nije li to isto.“

„Ja da nastojim!“ usklikne duh.

„Oprosti, ako imam krivo. To sve biva u tvoje ime, ili najposlje u imenu tvoje porodice“, reče Scrooge.

„Imade vas njekolicina na toj zemlji“, odvrati duh, „koji kažu, da nas poznaju, te koji rade svoje poslove od strasti, od oholosti, od zlovolje, od mržnje, od zavisti, od gluposti i od sebičnosti i to sve u naše ime; ovih mi i naš rod i koljeno nepoznamo, kao da nisu ni živjeli Pomisli na to, te krivite sami sebe rad svojih poslovah, ne nas.“

Scrooge obeća, da će to učiniti; te odoše nevidivi, kao što bijahu i prije, u predgrad grada. Čudnovato bijaše svojstvo u toga duha (što je Scrooge već u pekarni opazio) da se je, usprkos divskomu stasu, svakomu mjestu lasno prilagoditi znao; te da se znao isto tako ljubezno prilagoditi siromašnoj kućarici, kao što bi se znao i odličnoj palači.

Možda se je dobru duhu dopadalo, da mu pokaže svoju moć nad onimi, ili je možda bio prijazne, dobre, ljubezne ćudi, te da ga je sućut, što ju je gojio za sve siromahe, izravno vodila k Scroogeevu knjigovodji; jer

onamo ga je put vodio, a Scrooge idjaše š njim, držeći se njegove haljine; na pragu nasmije se duh te se ustavi, da blagoslovi stan Boba Cratchita, poškropiv ga sa bakljom. Pomisli samo na to! Bobu bje plaća na nedjelju samo petnaest „bobovah“ (šilingah); u subotu se je dočepao svojih petnaestih imenjakah; zato i blagoslovi duh ovoga božića njegov stan!

Medjutim se digne gospodja Cratchitova, žena Cratchitova, odjevena dosta siromašno dvaput već preokrenutom haljinom, nu puna vrpcami, dosta jeftinimi, koje su dosta dobro nakitile za sikspens (novac vriedan šest dinarah); te prostre stol pomoćju Belinde Cratchitove, druge njezine kćeri, takodjer pune vrpcami; dočim je mladi Petar Cratchit mješao vilicom po zdjeli, u kojoj bijaše krumpir, stavljajuć okrajke neobično velikoga koljera u usta (Bobovo vlastničtvo, što ga na taj svetčani dan prenese na sina si i baštinika), pun radosti, što ga je otac tako odlikovao, težko izgledavajuć čas, gdje će moći izaći u koj perivoj, da promatraju ljudi njegovo fino ruho. K tomu doskakaše dva mladja Cratchita, djevojče i dječak u sobu, javljajuć vikom, da su vani pred pekarem zanjušili gusku, te prepoznali, da je to njihova; te misleć raskošno na žalfiju i na luk, počeše mladi Cratchitovci oko stola plesati, te kovahu hvalom mladoga Petra Cratchita u zviezde, dočim je on (ni najmanje ponosit, akoprem bi ga čipke njegovoga koljera lasno smetale u tom) u vatru puhao, sve dok nepoče kipeći krumpir u posudi skakati, zahtievajuć, da ga vade van, te olupe.

„Što se za Boga moglo dogoditi vašemu ljubez-

nomu otcu", reče gospodja Cratchitova; „što li vašemu bratu Tiny Timu i Marti, posljednjega su božića cieli sat prije došli!"

„Evo Marte, majko!" reče djevojče, otvarajuć ovimi riečmi vrata.

„Evo Marte, majko!" klicahu dva mlada Cratchita. „Ura! Toliku gusku imamo, Marto!"

„Sahrani te Bože, drago diete, gdje si tako dugo!" reče gospodja Cratchitova, cielivajuć ju njekoliko časovah te joj skine šal i šešir pripravno i brižno.

„Imale smo još mnogo posla sinoć dovršiti", odvrati djevojče, „a jutros valjalo je još mnogo toga urediti, majko!"

„Dobro, dobro! ništa za to, samo kad si došla", reče gospodja Cratchitova. „Sjedni k ognjištu, da se ugriješ, drago dieto. Bog te blagoslovio!"

„Nu, nu! otac dolazi", vikahu dva mlada Cratchita, koji su u jedan mah na svih stranah bili. „Sakrij se, Marto, sakrij!"

Marta se sakrije, a maleni Bob, njihov otac, unidje, zamotan u velik rubac, s kojega višahu okrajci bar tri stope, izuzev podkitah; izglodana i pokrpana haljina bijaše prilično liepo očišćena; na ramenih mu Tiny Tim. Kukavni Tiny Tim nosaše malenu škljaku, a noge mu bijahu sputane željeznimi šipkami!

„Gdje je naša Marta?" zavapi Bob Cratchit, razgledavajuć se po sobi.

„Neima je", reče gospodja Cratchitova.

„Neima je!" reče Bob, smjesta se rastuži njegovo

veselo lice; jer on bijaše sve od crkve do kuće Timov vatreni konjić, te dodje kući u kasu. „Neima je na sam božić!“

Marta nemogaše si otca žalostnim vidjeti, ma bilo to samo i u šali; zato se pojavi prerano iza zaključanih vratah, te se baci njemu u naručaj, dočim su dva mlada Cratchita priskočila Tiny Timu, te ga skinuv sa otca odnesoše u kuhinju, da se nasluša, kako puding u kotlu pjeva.

„Pak kako se je maleni Tim vladao?“ zapita gospodja Cratchitova, porugav se Bobu, što je tako lahkovjeran, te pošto se Bob nagrli svoje kćeri.

„Vrlo dobro, kao janje!“ reče Bob, „dapače boljie. Njekim načinom se zadube u se, mirno sjedeć, te zamisli takove misli, kakovih ti nikad čula nisi. Idući kući reče mi, da se je nadao, da će ga sav sviet u crkvi gledati, jer je hrom, a to da bi svietu ugodno bilo sjetiti se na božić onoga, koji je hromim hod, a sliepim vid povratio.“

Bobov glas je drktao, kad je to govorio, a još je više drktao izustiv želju, da poraste Tiny Tim zdrav i čvrst.

Medjutim se je čulo, kako se njegova malena šklјaka po podu miče, te evo Tiny Tima natrag, prije nego li što se je druga koja izustiti mogla, brat i sestra ga pratiše dó njegova stolčića kod ognjišta; dočim je Bob, prisukav rukave — kao da jih možeš jadniče još bolje istrošiti — pomješao nješto borovnjače i limuna u vrču, te mješao kolom na okolo, postaviv ga na toplo mjesto kraj ognjišta; mladi Petar i mlada dva Cratchita, koje je

bilo svagdje vidjeti, odoše po gusku, s kojom se naskoro vrate u svetčanom dohodu.

Na to nastade takova vika, da bi morao pomisliti, da je guska najredja ptica; pernat pojav, naprama kojemu je i crni labud nješta obična; a u istinu bilo je to mnogo nalik tomu u ovoj kući. Gospodja Cratchitova prigrije sok od pečenke u malenoj posudi, što je već unapred pripravna bila za to; mladi Petar gnječio je krumpir nevjerojatno revno; gospodična Belinda posladori umak od jabukah; Marta obrisa tanjure; Bob postavi Tiny Tima kraj sebe na malen ugljić od stola; dva mlada Cratchita nošahu stolce za sve, nezáboraviv ni na sebe same, te se popeše na svoja mjesta, staviv žlice u usta, da neviču za guskom, dok na njih red nedodje, da jim se pomogne. Napokon donesoše sve zdjele na stol, te se pomoliše Bogu. Sad zamukne sve, da bi se i miš čuo, kod gospodja Cratchitova uze nož, promatrajuć ga, vješta tomu, te se pripravi, da ga zarine guski u prsa; nu pošto i to učini, te čim izgledani napunak poteče na polje, zakliču svi okolo stola radostnim glasom, pak i isti Tiny Tim, potaknut dvama mladima Cratchitima, udaraše po stolu držalom svoga noža, te zaklica slabi: Ura!

Ovakove guske nebijaše nikad nitko vidio. Bob reče, da nevjeruje, da je ikad tko vidio ovakovu gusku peći. Sve se razmatranje vrtelo oko toga, kako je prhka, tečna, velika i jeftina. Objed umnožan umakom od jabukah i prženim krumpirom, bijaše dostatan za svu obitelj; pak u istinu i doda gospodja Cratchitova radostnim glasom — spaziv u zdjeli malenu kost još — da je niti nisu mogli

ciele pojesti! U istinu je bilo svakomu dosta, a najmladjim Cratchitovcem najpače, zamastiv si obrve lukom i žalfijom! Nu sad, izmjeniv gospodična Belinda tanjure, ode gospodja Cratchitova sama iz sobe, — budući se je bojala — pred svjedoci vaditi puding te ga u sobu donesti.

Stavimo, da se nije dosta raširio! stavimo, da se je prelomio, kad se je vadio! stavimo, da se je tkogodj popeo preko zida u dvor te ga ukrao, dok su si oni guskom brade mastili: predmnjeva, uslied koje probliediše dva mlada Cratchita! Na sve vrsti straha se je mislilo.

Ura! Mnoge li pare! Pudinga nebijaše više u kotlu. Miris nalik onomu, kad se pere! To bijaše od ubrusa. Miris nalik onomu u blagovalištu, uz koje je s jedne strane kraj vratah paštetar, a s druge strane naproti pralja! To bijaše puding. Za pol časa unidje opet gospodja Cratchitova: rumena u lica od posla, nu ponositim posmjehom: s pudingom u rukuh, nalik šarenu topovnu zrnu, tako bijaše tvrdi čvrst; blistajući se u pol četvrta mjeriče žarke žganice, na vrh vrha s kiticom božićne česmine.

Krasna li pudinga! reče Bob Cratchit, i to ozbiljno, da je to najveći napredak, što ga je gospoja Cratchitova od svoje udaje postigla. Gospodja Cratchitova reče sada, pošto joj je odlanulo, da priznaje, da je u velikoj skrbi bila rad množine brašna. Svaki mu je nješto primetio, a nitko nereče, dapače ni nepomisli, da je za tu veliku obitelj u svem premalen. A i bilo bi to puko krivovjerje. Svaki bi se Cratchitovac stidio, da ga samo uhvate u tom, što je mislio na to.

Napokon se naobjedovaše, stolnjak skinuše, ognjište pometoše, te vatru naložiše. Pošto okusiše mješovito piće iz vrča, koje jih je podpuno zadovoljilo, staviše na stol jabukah i narančah, i punu lopatu kestenah na vatru. Sva se obitelj Cratchitova sabrala oko ognjišta, što je Bob Cratchit okrugom zvao, misleć si pod njim samo pol; kraj Boba Cratchita stajaše sva staklena roba obitelji: dvie povelike čaše i jedna posuda bez ručicah.

Iz ovih čašah bilo je isto tako dobro vruće piće iz vrča, kao da su bile od suhoga zlata, dočim se je kesten na ognju raspucao pucketajuć. Na to napije Bob:

„Čestit božić svim nam, draga djeco! Blagoslovi nas Bože!“ koja napitnica u svem društvu odjeknu.

„Bože nas blagoslovi svakoga pojedinoga!“ reče Tiny Tim posljednji.

On sjedjaše tik do otca na svojem malom stolčiću. Bob uze njegovu osušenu ručicu u svoje ruke, jer je ljubio diete, te ga željaše uza se zadržati, bojeći se, da mu ga smrt neugrabi.

„Duše“, reče Scrooge, njekim milosrdjem, što ga nikad prije nepoćuti, „kaži mi hoće li Tiny Tim živjeti?“

„Ja vidim prazan stolac“, odvrati duh, „tamo u kutu kraj ognjišta, i škljaku bez gospodara, brižno sačuvanu. Ako to što se vidi ostane u buduće nepromjenjeno, to će diete umrieti.“

„Nemoj, nemoj“, reče Scrooge. „Nereci toga ljubezni duše! reci, da će živjeti.“

„Ostanu li te stvari nepromjenjene u buduće, to ga neće nijedan od mojega koljena“, odvrati duh, „živa

naći ovdje. Što zato? da samo uzhtiju umrieti, bolje bi uradili, te bi umanjili suvišno pučanstvo."

Scrooge spusti glavu, slušajuć, kako duh njegove vlastite rieči opetuje a pečal i kajanje grize mu dušu.

„Čovječe", reče duh, „ako si čovjek od srdca a ne od živca kamena, strpi se te nebuncaj bezbožno, dok nenadješ čega je suvišak i gdje je taj suvišak. Hoćeš li ti odlučivati, koji ljudi da živu, a koji da umru? Možebit si upravo ti u očijuh božjih nevriedniji života nego li milijuni nalik ovomu ubogomu djetetu. O Bože slušati, kako crv na listu govori, da premnogi njegove gladne braće u prahu živu!"

Scrooge ponikne pred ukorom duhovim u zemlju od straha; nu digne se brzo čuvši svoje vlastito ime.

„Da Bog poživi Mr. Scroogea!" reče Bob. „Mistra Scroogea, da Bog poživi, koji nam je uzrok svečanosti!"

„Dà u istinu uzrok svečanosti!" zaklica gospodja Cratchitova pocrveniv se.

„Želila bi, da mi je ovdje. Ja bih mu dala nješto okusiti od onoga, što mislim, te se nadam, da bi ga prošla volja za jelom."

„Draga ženo", reče Bob, „obziraj se na djecu i na božić."

„Ma bio i božić, žao mi je", reče ona, „da pijem u zdravlje tako mrskoga, škrtoga, tvrdoga, za čovjeka bez srdca, kao što je Mr. Scrooge. Ti ga znadeš, tko je on, Roberte! Nitko ga bolje nepozna od tebe kukavca!"

„Draga ženo", odgovori milo Bob, „pomisli, da je božić."

„Pit ću dakle u njegovo zdravlje tebi za volju i svečanomu danu“, reče gospodja Cratchitova, „njemu za volju nikako. Živio ga Bog mnogo godinah! Bio mu čestit božić i sretna mlada godina! — on će biti veseo i sretan, o tom ja nedvojim!“

I djeca su pila u njegovo zdravlje poslje majke. To bijaše prvi slučaj, gdje jim nije od srdca išlo. Tiny Tim je posljednji od svih pio, nu nebi bio ni pare dao za to. Scrooge bijaše pravi vukodlak toj obitelji. Spominjanje njegovoga imena rasprostre tamnu sjenu na sve strane, koja se još iza pet časah neraspline.

Čim toga nestade, bijaše cielo društvo deset putih bolje volje, veselje jim bijaše tim veće, kao da je Scrooge š njimi bio. Bob Cratchit pripoviedaše jim medju ostalim, kako je krasno mjesto, što ga je za mladoga Petra u glavi zamislio, gdje bi na nedjelju zaslužio podpunih jedanaest pensah (parah) kad bi to mjesto zadobio. Dva mlada Cratchita smijahu se grohotom, pomisliv samo, da će Petra u trgovini vidjeti; a Petar se, zadubljen u misli, zagleda u vatru izmedju okrajakah koljera, kao da razmišljava, kakovo bi si odjelo izabrao, primiv tako veliku zaslužbu. Kukavna Marta, koja se učila u jedne kitničarice, pripoviedaše, koje vrsti djela sada radi, i koliko satih radi neprekinuto, te kako će rada u krevetu ostati nješto dulje sutrašnjega dana; jer je sutra svetac, rad kojega je kući došla. I to reče, da je prije njekoliko danah vidjela jednu contesu i jednoga lorda, „koji bijaše teško tolik, kolik naš Petar“; na te rieči potegne Petar svoj koljer tako u vis, da mu nebi glave iz njega skoro vidio,

da si ovdje bio. Sve to vrieme kružiše okolo na okolo kesteni i vrč; k tomu zapjeva Tiny Tim o djetetu, što se je u sniegu izgubilo; glasa bijaše slaba, plačna, nu u istinu je pjevao vrlo dobro.

Ovdje nebijaše u svem ništa znamenita. Tu nebijaše krasote u obitelji; nebijaše ni liepa odjela; obuča jih nije proti vodi štitila; haljine bijahu tiesne i loše; a Petar se je već mogao upoznati — što je i zbilja bilo — sa upravom, kako se stvari zalažu.

Nu oni bijahu ipak sretni, ljubezni i zadovoljni sobom i sa vremenom; te pošto izčeznuše, pričine se još sretnijimi u sjajnom svjetlu, što ga je duh sa svoje baklje dielio na rastanku. Scrooge upre oči u nje, a osobito u Tiny Tima sve do kraja.

Za to se vrieme smrkne a snieg poče čvrsto kidati; te idući Scrooge i duh ulicami, bijaše sjaj vatre, što je gorjela po kuhinjah, čekaonicah i po svih vrstih sobah vrlo divna. Ovdje bukti plamen, znak, da se pripravlja dobar objed, tanjuri skroz i skroz pred vatrom, a tamno crveni zastori, pripravni da se razmaknu, te da zimi i tmini svaki ulaz zaprieče. Ovdje nasrnuše sva djeca ciele kuće na polje u snieg, da se susretnu sa udatimi sestrami, braćom, nećaci, strici i tetkami, te da jih prvi pozdrave. Tamo opeta vidje se sjena na zastorih od prozorah sakupljajućih se gostih; ondje pako ide lasnim korakom više krasnih djevojakah, na glavah jim tople kape, a na noguh krznom išivene cipelice, u bližnju susjedovu kuću; jao si ga onomu mladiću, koji jih vidje unići —

lukave vještice: koje su vješte tomu bile — zavrtile bi mu mozgom! —

Da si brojio narod, što se je uputio u prijateljske pohode, mislio bi, da neće nikoga kod kuće naći, koji bi mu nazvao dobro došao, kad se u kući pojavi, pak ipak je svaka kuća očekivala društvo, te ložila vatru, da je na pol dimnjaka skoro dosizala. Bog jih blagoslovio sve, kako se je duh radovao! Kako je razgalio široke prsi, te pružio moćnu ruku, lebdio u visinah, izlievajuć darežljivom rukom, čisto, bezazleno veselje nad svakim, koji dodje pod njegovu ruku! Isti nažigač, koji je trčao pred njimi, tamnimi ulicami sa tragovi svjetla, bijaše već odjeven na svečanu, da gdjegodj proslavi večer, te se nasmije glasno prolazećemu duhu: akoprem mu nije ni na kraju pameti bilo, da ima druga kojega, osim božića!

Sad se stvoriše najedanput, nerekav duh ma ni rieči kakove opomene, na pustoj smrzloj tresetini, gdje su veliki kupovi razbacana kamenja ležali, kao da je groblje gorostasah; kamo si se okrenuo, svagdje se je voda širila — ili bi se bila širila, nu led ju je u tom priečio; a ništa nije na njoj raslo, do mahovine, do žutilice, i do prostih otrovnih travah. Dole na zapadu ostavi sunce jedan trak, crven kao vatra, koji zasja po pustari još jedan trenutak, nalik mrku oku, puštajuć se sve niže i niže, dok se neizgubi u debeloj tmini tamne noći.

„Kakovo je to mjesto?“ zapita Scrooge.

„Mjesto, gdje rudari živu, koji u utrobi zemlje rade“, odvrati duh. „Nu i oni me poznadu. Gledaj!“

Kroz prozor jim zasja svjetlost iz jedne kućarice,

te joj se brzo primaknuše. Prošav zidom od ilovače i od kamenja, nadjoše ljubezno družtvance, sakupljeno oko žarke vatre. Jedan starac, vrlo star starac i žena, sa svojom djecom i unučadi bijahu ovdje sa drugim svojim rodom, svi odjeveni svečanim odjelom na ove svetce. Starac zapjeva glasom, što ga često prekine glasni urlik vjetra sa pustare, božićnu pjesmu; to bijaše već stara pjesma, kad je on još dečakom bio; a malo po malo slože se svi u sboru. Čim ovi iz puna grla zapjevaše, bilo je i starca više razumjeti i čuti; a čim oni prestadoše, popusti i njegova snaga.

Duh se nije ovdje duže bavio, već zamoli Scroogea, da se uhvati za njegovu haljinu, da šnjim zajedno projuri tresetinu, žureć se kamo? Valjda ne na more? Dà upravo na more. Na Scroogeevu nesreću smotri još posljednje dielove kopna, obazriev se, okružene strmimi klisurami iza njega; a talasajući se valovi zagluše mu uši, čuvši, kako se gomilaju, lamaju, medju užasnimi špiljami biesne, te iz svih silah nastojahu, da podkopaju zemlju.

Na užasnu morsku grebenu poplavljene klisurine, njekoliko miljah od obale, o koju udarahu i razbijahu se morski valovi ciele puste godine, na tom stojaše samotno svjetionik. Na podnožju priliepi se velika hrpa morske trave; a morski galebi — lasno bi pomislio, da su porod oluje, kao što morska trava porod mora — dizahu se i padahu nalik pjenećim se valovom.

Ali i ovdje naložiše dva čovjeka vatru, koji su na svjetlost pazili, da kroz škulju debela kamenita zida svjetli trak ponosno po moru sjaje. Pružajuć si tvrde

ruke kao kora preko neugladjena stola, želiše si čestit božić uz posudu groga; jedan od njih: stariji, pogrešpana i hrapava lica od bure, podobom glave mogao bi biti nalik staru brodu: započe hrapavim i krivim glasom pjesmu, kao da bura iz njega pjeva.

I opet se je duh žurio na tamno, talasajuće se more — daleko, daleko — sve dotle, dok Scrooge nereče, bivši već daleko od kopna, da se navrate u brod. Oni stajahu kraj krmilara kod kola, gledahu u pleće, kraj častnikah, koji su bili na straži; mrke, sablastne podobe, svaka na svojem mjestu; nu svaki je od njih mrmljao božićnu pjesmu, ili zamislio božićnu misao, ili progovorio koju slabim glasom svojemu drugu o prošlom božiću, spajajuć s tim kojekakove nade na dom. Riečju svaki momak na brodu, bdio ili spavao, dobar ili zao, rekao bi koju prijaznu drugu kao na dan jedini u godini; te je nastojao, da ga po mogućnosti proslavi; ujedno se i sjeti svih, koji se u daljini za njega brinu, osvjedočen, da se i oni njega ugodno sjećaju.

Scrooge se vrlo začudi, slušajuć jošte, kako vihar huči, te razmišljavajuć, kako je to svečano broditi tamnom noći nad nepoznatimi pukotinami, kojih je dubljina isto takova tajna, kojoj nemožeš na kraj doći, kao ni smrti: vrlo se Scrooge začudi, čuvši na jednom smieh upravo od srdca. Scroogea to tim više zateče, što je prepoznao u tom svoga vlastitoga nećaka, našav ga u svjetloj, suhoj, toploj sobi. Duh stajaše uz njega smijući se, te promatraše njegovoga nećaka njekom osobitom milinom!

„Ha, ha!“ nasmije se Scroogeev nećak. „Ha, ha, ha!“

Upoznaš li se slučajno, što ja medjutim nevjerujem s čovjekom, koji bi u smiehu zadovoljniji bio od Scroogeevoga nećaka, to bi ti sve kazao, kad bi rekao, da bi se rado š njim upoznao. Dovedi ga k meni, a ja ću sklopiti š njim prijateljstvo.

Krasan, nepristran i plemenit je red u stvarih, koji, dočim tuga i nevolja kuži, jedini u svietu tako silno privlači na se, kao smieh i dobra volja. Jer kad se Scroogeev nećak nasmije svojim načinom, hvatajuć se za trbuh, tresuć glavom, te izobražavajuć si lice na sve načine: nasmije se i Scroogeeva nećakinja, udana za njegovoga nećaka, od srdca. I ostali prijatelji nezaostaše, te se nasmiju, da su skoro popucali.

„Ha, ha! ha, ha, ha, ha!"

„Tako mi života, on reče, da je božić prazna slama, trice!" zavapi Scroogeev nećak. „Ne samo što to reče, već i vjeruje to!"

„Tim ga više bilo stid, Frico!" reče Scroogeeva nećakinja odlučno. Takove žene valja slaviti; sve što rade, čine uviek ozbiljno, nikad na pol samo.

Bijaše to vrlo krasna, osobito krasna žena. Kose bijaše rudaste, zamamna pogleda, ljubezne glavice; savršenih malenih usanah, i nehotice bi pomislio, da su za cjelivanje upravo stvorene — neima dvojbe, da su za to i služile; po bradici osobito malene, nježne škuljice, koje se prelievahu jedna u drugu, kad bi se nasmijala; i dva oko kao sunce žarka gledahu uviek skoro, u glavu malena stvora. Uobće se je mogla prozvati zamamnom, vi znadete; što obreče, to i učini!

„On je smješna stara bukva“, reče Scroogeev nećak, „to je istina, koji si neugadja, kako bi mogao. Nu bilo kako mu drago, njegove mane imadu i svoju kaznu, a ja neću ni rieči više proti njemu reći.

„Ja sam sigurna, da je vrlo bogat, je li Frico?“ primjeti Scroogeeva nećakinja.

„Da zbilja, ti mi tako reče više putih.“

„Što za to, draga moja!“ reče Scroogeev nećak. „Njegov imetak mu nije od koristi. On nečini nikomu dobra njim. On neugadja ni samomu sebi njim. Dapače niti ga ta pomisao neumiruje — ha, ha, ha! — da će svojim imetkom samo nam dobro učiniti.“

„Ja više toga snositi nemogu“, primjeti Scroogeeva nećakinja; sestre Scroogeeve nećakinje i sve ostale gospodje izraze se isto tako.

„Oh, ja mogu!“ reče Scroogeev nećak. „Meni ga je žao; ja se nemogu srditi nanj sve kad bi i htio. Tko podnosi njegove hire? Uviek on sam. Sada si upili u glavu, da nas neće ljubiti, te nedodje k nam na objed. Što je posljedica toga? Našim objedom nije dakako mnogo izgubio.“

„Ja pako mislim, da je vrlo dobar objed izgubio“, prekine ga Scroogeeva nećakinja. Svaki reče na pose isto, a i valjalo jim je priznati, da su vlastne o tom suditi, jer su upravo bile odobjedovale; završujuć objed pri svjetiljki voćem, što je na stol došlo te se poredaše okolo vatre.

„Dobro dakle! vrlo nam je drago to čuti“, reče

Scroogeev nećak, „jer neimam mnogo vjere u te nove gazdarice. Što velite vi, Topperu?“

Jasno je bilo, da je Topperovo oko zapelo o jednoj sestri od Scroogeevih nećakinjah, jer odgovori, da je neoženjen mladić kukavan izmet, koji neima prava izraziti svoga mnenja o tom predmetu. Na to se jedna sestra od Scroogeevih nećakinjah, ona nješto deblja sa koljerom od čipakah: ne ona s ružom — zarumeni.

„Dede Frico“; reče Scroogeeva nećakinja zapleskav rukami. „Štogodj začne, nedovrši nikada! On je tako smiešan stvor!“

Scroogeev nećak prasnu opet skoro od smieha, a upravo bijaše nemoguće obraniti se toj kugi; akoprem je kušala odebela sestra, da se uzdrži pomoćju mirisne bocice; njegov primjer prodre ipak jednodušno.

„Ja htjedoh samo kazati“, reče Scroogeev nećak, „da je posljedica toga, što mu se nesvidje k nam doći, te se s nami zajedno veseliti, te, kao što ja mislim, da se je lišio njekolikih ugodnih časovah, koji mu nebi nahudili. Siguran sam, da se je lišio ugodnijega družtva, nego li što si ga može samo u svojih mislih zamisliti, ili u svojoj staroj pljesnivoj poslovnici ili u svojem pustom stanu. Svake mu godine namjeravam pružiti istu sgodu, da li mu se sada dopada ili ne, jer ga žalim. Grdio on božić koliko mu drago, sve do smrti slobodno, nu u njega neima nade, da će bolje o njem misliti — ja ga silim na to — kad me vidi svake godine k sebi dolaziti dobre volje, pitajuć ga, kako ste ujače? kad bi ga to samo na to sklonulo, da ostavi svomu kukavnomu knjigovodji

pedeset funatah, barem nješto; a ja mislim, da sam ga dobro pograbio jučer."

Sad se valjalo njim smijati, opaziv, da je Scroogea pograbio. Nu budući skroz dobre ćudi, a nebrineć se o to, zašto se smiju, već samo o to, da se smiju na svaki način, podpomagaše je u veselju, predav bocu, da okrugom ide.

Za čaja bijaše nješto muzike. Bijaše bo muzikalna obitelj, te si bijahu svjestni, što će to reći pjevati pjesmu za stolom, a što opet fugu, uvjeravam vas, da je osobito Topper, koji je što se bolje može pjevao svoj bas, a žile mu nimalo neotekoše na glavi niti mu krv u glavu udarila. Scroogeeva nećakinja udaraše dobro harfu; te zapjeva medju ostalimi pjesmami malenu jednostavnu pjesmicu (upravo ništa nebijaše na njoj, vi biste se za dva časa naučili fućkati ju), koju su obično djeca pjevala, koja su po Scroogea dolazila u zavod, te na koju ga duh prošloga božića sjeti. Čim zazujiše ovi zvukovi glasbe, oživiše mu u pameti sve stvari, što mu jih duh pokaza; on se poče sve više i više mekšati; te mišljaše, da bi ju, kad bi mu moguće bilo čuti jù češće prije godinah, njegovao kao sreću života svoga, svoju sreću svojimi vlastitimi rukami, prije nego li što dodje grobar s motikom, kojom je već ukopao Jakova Marleya.

Nu oni se nezavjetovahu, da će cielu noć svirati. Poslje njekoliko časovah igrahu se zaloga; jer je dobro kadkada pretvoriti se djecom, a nikad bolje nego na božić, kad se je isti spasitelj djetetom pretvorio. Jok! još prije se igrahu sliepoga miša. Tako mu bijaše ime. A ja

isto tako slabo vjerujem, da je Topper sliep bio u istinu, kao što vjerujem, da je oči u čižmah imao. Moje je mnenje, da je ciela stvar medju Scroogeevim nećakom i njim već dogovorena bila; te da je i duh ovoga božića za to znao. Jer trag, kojim je za odebelom sestrom sa koljerom od čipakah išao, vjerovati, da je to čist posao, značilo bi rugati se lahkovjernoj naravi čovječanskoj. Rušeć ožege, popikavajuć se precko stolacah, zapinjajuć o glasovir, sakrivajuć se sama za zastori, kud ona okom, evo njega skokom.

On je uviek znao, gdje je odebela sestra, a druge nijedne nehtjede hvatati. Kad biste mu se sve i u susret stavili, kao što njekoji i učiniše, te pred njim se ustavili, to bi se pretvarao, kao da vas tobože hvata, čim bi vam se upravo rugao zdravomu mozgu; te bi se s mjesta zaletio onim pravcem, gdje je odebela sestra. Ona bi češće kričala, da to nije pravo; a u istinu i nebijaše. A ipak ju napokon uhvati; usprkos tomu, što je svila na njoj šumila, ukrade se ipak preletjev mimo njega, dok ju napokon nenatjera u kut, odkud joj nebijaše moguće uteći; ovaj njegov postupak bijaše vrlo ružan. Najprije reče, da je nepozna; nadalje se osmjeli tvrditi, da je od potrebe, da joj popipa nakit glave, dapače, da se mora osigurati, da li ima onaj prsten na prstu, i onaj lánac o vratu; koli bijaše zloban, ružan! Neima dvojbe, da mu je ona kazala, što je mislila, i to dok je drugi sliepi miš u službi bio, a oni se tako pouzdano tamo za zastori razgovarali.

Scroogeeva nećakinja nije se igrala sliepoga miša,

već se namjesti sasvim udobno u miran kutić, na prostran stolac s podnožnicom, gdje je duh sa Scroogeem iza nje stajao. Nu zaloga igrala se i ona, te je ljubila divno svoju ljubav svimi slovi azbuke. Isto tako nadkrili ona sve svoje sestre vrlo u igri, u kojoj se pita kako, gdje i zašto, čemu se je Scroogeev nećak potajno radovao: akoprem su i ostale djevojke vrlo oštroumne bile, o čem bi vam i Topper koju kazati znao. Svih skupa moglo jih je biti do dvadeset, mladih i starih, nu sve je igralo, pak i sam Scrooge, zaboraviv u onoj vatri, kojom je udioničtvovao kod igre, da njegov glas nedopire do njihovih ušijuh, kadkada bi pogadjao s njimi sasvim glasno, pa i pogodi često; ta i najšiljastija igla bijaše tupa naprama oštroumlju Scroogeevu, kako se je sam držao oštroumnim.

Duh se vrlo radovaše, što ga tako vesela vidi, te ga promatraše osobito milo, pa ga poče moljakati, kao diete, da mu dozvoli ovdje ostati, dok se gosti nerastanu. No duh reče, da toga učiniti nemože.

„Sada počimlje upravo nova igra“, reče Scrooge. „Samo pol sata, duše, ni časa više!“

Ime ovoj igri bijaše Jest ili Nije, kad si je Scroogeev nećak naime štogod mislio, moralo je društvo pogadjati, što si je mislio; on je samo odgovarao na pitanja sa jest ili nije, kako se je već slučilo. Sa svih stranah su sipali na njega pitanja kao živu vatru, dok neizmamiše od njega, da je mislio na životinju, na živu životinju, ili bolje na mrsku životinju, na divlju životinju, na životinju, koja je kadkad mrmljala i hrokala, a kadkada govorila, koja življaše u Londonu, te je po ulicah šetala,

koja se nije javno pokazivala, niti ju je tko vodao, koja neživi u menažeriji, na trg nije nikad zaklana donešena, koja nebijaše ni konj, ni magarc, ni krava, ni bik, ni tigar, ni pas, ni odojče, ni mačka ili medjed. Čim ga je tko na novo zapitao poče se opet iz svega srdca smijati; najposlje ga to tako silno razdraži, da je bio prisiljen sa sofe saći te nogami o pod lupati od smieha. Napokon usklikne odebela sestra, skoro isto tako od smieha razdražena:

„Ja sam pogodila! Ja znam, što je to, Frico! Ja znam, što je to!“ „Što je dakle?“ usklikne Frico.

„To je tvoj ujak Scro—o—o—o—oge!“

Taj je i bio. Sve joj se čudilo, akoprem bijaše i takovih, koji mišljahu, da je i onim odgovorom pitanje riešeno „da je medjed“; jer jestan bi odgovor dostatan bio, da odvrate svoje misli od Scroogea, predpostavljajuć, da su tim putem pošli!

„Siguran sam, da nam je uzrok velike radosti“, reče Frico, „pak zato bilo bi vrlo nezahvalno nepiti u njegovo zdravlje. Evo vam svakomu čaša varenika, dignite jih u vis, a ja kažem „u zdravlje ujaku Scroogeu!“

„U zdravlje! ujaku Scroogeu!“ zaklicaše svi.

„Čestit mu božić i dobra mlada godina starcu, gdjegod bio!“ reče Scroogeev nećak. „Od mene nehtjede primiti čestitke, nu ipak joj se neizmaknu. Ujače Scroogeu!“

Ujaku Scroogeu poče se najednom srdce od milinja tako rastapati, da je htio družtvu, akoprem ga nisu

vidjeli, odzdraviti, te mu se zahvaliti nečuvenim govorom, da ga je samo duh vremena pustio.

Nu sav se taj prizor rasplinu, čim izusti njegov nećak posljednje rieči, jer se opeta nadju on i duh na svojem putu.

Mnogo vidješe još toga, provaliv dobrano puta, te posjetiše još mnoge, nu svagdje dobrim uspjehom. Duh stajaše uz krevet bolestnikah, i ovim se razvedri čelo; bijahu u tudjih krajevih, a svaki bijaše duhom kod kuće; kod nevoljnikah, pak ipak strpljivi nadajući se boljemu; kod ubogih, nu ipak bogatih. U sirotištih, u bolnicah i u tamnicah, u utočištu svake nevolje, gdje mu crv božji nemogaše zaključati vrata svojim slabim i malenim uplivom, jer jih duh otvori, dieleć svim blagoslov te naučajuć Scroogea.

Duga bijaše ta noć, ako i bijaše samo jedna; nu Scrooge je dvojio o tom, jer mu se pričini, da su se svi božićni dani sastali u jednom, što ga zajedno sprovedoše. Jošte bijaše i to neobično, što je duh sve stariji i stariji bivao, dočim je Scrooge nepromjenjen ostao. Scrooge je tu promjenu opažavao, nu nespomenu ni rieči o tom, dok neostaviše djecu, koja su slavila večer trih kraljah, tada istom spaziv, da se nalaze, on i duh, na otvorenu polju, opazi, da mu kosa siedi.

„Zar je život duhovah tako kratak?“ zapita Scrooge.

„Moj život na ovom svietu je vrlo kratak“, odvrati duh, „noćas će se završiti.“

„Noćas!“ usklikne Scrooge.

„Dà noćas oko ponoći. Čuj! vrieme leti.“

Zvona udariše u čas tri četvrta na dvanaest.

„Prosti mi, ako ti nečinim pravo, što te to pitam“, reče Scrooge, promatrajuć pozorno duhovu haljinu, „nu ja vidim nješto strana na tebi, što nije tvoje, evo ono, što ti viri ispod skuta. Je li ono noga ili su pandže!“

„Možebit su pandže, radi mesa, što se jih drži,“ odvrati duh ozbiljno. „Gledaj ovamo.“

U nabranoj haljini nosaše duh dvoje djece; jadne, zapuštene, užasne, nagrdjene, nevoljne, koja padoše ničice pred njegove noge, te se uhvatiše za njegove haljine.

„Čovječe! ovamo gledaj. Gledaj, gledaj dole!“ usklikne duh.

Bijaše to djevojče i dječak. Žuti, mršavi, poderani, mrka pogleda, pravi morski psi; nu sasvim skrušeni u prahu.

Mjesto nježne mladosti na obrazu, mjesto mladjahnoga rumenila, zabilježi jih teška i nabrana ruka vremena, nabere jim lišca te jih zaodjene dronjci. Mjesto angjeoskoga pogleda bijahu djavolskoga, iz kojega vrcahu iskre, pune grožnje. Takove užasne i gadne nakaze nebi se ni na pol našlo, ma u kako promjenjenu, potištenu i izopačenu čovječanstvu, niti u utrobi svih tajnah divne naravi.

Scrooge probliediv kao smrt, stupi natrag, te pokuša ovim načinom, da se izrazi, hoteći reći, da su ta djeca liepa bila, nu rieč mu zape, prije nego li izusti tako presnu laž.

„Duše! jesu li to tvoja djeca!“ više nemogaše Scrooge reći.

„Čovječja su to djeca“, reče duh, promatrajuć ga. „Mene se drže, zovuć me svojim otcem. Ovomu dječaku je ime Neznanje. Ovoj djevojci Oskudica. Čuvaj se obijuh, i svega tomu slična, nu najviše od svega čuvaj se ovoga dječaka, jer mu na čelu vidim napisano Sudbina, ako se pisano neizgladi. Reci, da nije!“ zaklica duh grozeć se rukom gradu. „Grdite one, koji vam kažu, da je tako! Dopuštajte to radi svojih stranačkih namjerah, te činite još i gore! Ali se bojte konca!“

„Neimadu li nikakovoga utočišta ili pripomoći!“ zavapi Scrooge.

„Neima li tamnicah?“ reče duh, rabeć posljednji put njegove vlastite rieči proti njemu. „Neima li djelaonicah?“

Zvono udari dvanaest.

Scrooge pogleda opet na duha, koga više nebijaše. Čim posljednji sat zvono udari, sjeti se proročanstva Jakova Marleya, te otvoriv oči, zagleda kako prikaza, zamotana, na glavi joj kapa, dostojanstveno k njemu dolazi, nalik magli, koja se po dolini spušta.

Četvrta kitica.

Posljednji duh.

Prikaza se primicaše lagano, ozbiljno, tiho. Čim se bliže primakne, baci se Scrooge na koljena; jer isti zrak,

kojim je duh prolazio, činjaše se, da širi tminu i njeku otajnost.

Bijaše zaogrnut dugom crnom haljinom, koja sakrivaše glavu, obraz i ostalu podobu, riečju ništa nebijaše vidjeti, do ispružene ruke. Upravo s toga bijaše teško razabrati njegovu podobu od noći, a naročito od tmine, što ga je okružavala.

Istom kad je kraj njega stojao, poćuti, da je visoka, dostojanstvena stasa, te da ga je otajstvena prisutnost napunjivala njekim ozbiljnim užasom. Više nije ništa znao, jer niti je duh što govorio, niti se micao.

„Jesam li pred licem duha budućega božića?“ zapita Scrooge.

Duh neodgovori ništa, već pokaza rukom na tlo.

„Ti si došao, da mi pokažeš sjenu stvarih, koje se još nedogodiše, nego što će se istom dogoditi u vrieme, koje je još pred nami“, nastavi Scrooge. „Je li tako, duše?“

Gornji se dio haljine nabere za časak, kao da je duh glavom maknuo. To je jedini odgovor, što ga dobi.

Akoprem je već dobrano naviko drugovanju sa dusi, ipak uplaši Scroogea ova niema podoba tako silno, da su mu sve koljena klecala pod njim, te je jedva jedvice stajao, pripravljajuć se, da ga sliedi. Duh se ustavi časak, kao da je opazio, u kakovu je položaju, da se oporavi za to vrieme.

Nu Scroogeu bijaše to još mučnije. Neobična, nepoznata groza prodje mu cielim tielom, znajući, da su iza one tamne haljine sablastne oči, koje su nepomično

nanj upravljene, dočim on, izbuljiv oči koliko je najviše mogao, ništa upravo nevidje do ruke i gustu tminu.

„Duše budućnosti!“ zavapi on, „ja te se više bojim od svih prijašnjih duhovah, što jih vidjeh. Nu budući znadem, da je tvoja namjera učinit me dobrim, te budući se nadam, da ću živjeti i drugim čovjekom postati nego li što sam bio, to sam pripravan podnositi i tvoje društvo, i to sa zahvalnim srcem Nećeš li sa mnom govoriti?“

On mu neodgovori. Ruku ispruži pred njega.

„Vodi me!“ reče Scrooge. „Vodi me dakle! Noć je skoro na izmaku, a za me vrlo dragociena. Vodi me, duše!“

Prikaza se je odmicala, kao što se i domicala. Scrooge sliedjaše sjenu njezinu, kojom bijaše odjevena, te mišljaše, da ga nosi po zraku na daleko.

Nevjerujem, da jim se je pričinilo, da u grad ulaze; jer jim se je bolje pričiniti moglo, da grad pred njimi iz zemlje niče, te se sam od sebe zaokružuje zidovi. Nu oni bijahu ovdje u sred sredine njezine na burzi medju trgovci, koji se žuriše gore i dole, te jim zvoniše novci u džepovih, u kupovih sakupljeni, gledajuć svaki čas na uru, te igrajuć se velikimi zlatnimi pečatnici duboko zamišljeni; i tako dalje, što je Scrooge često vidio.

Duh se ustavi kraj malenoga kupa trgovacah. Opaziv, da mu duh rukom nje kaže, pristupi Scrooge, da čuje njihov razgovor.

„Nu“, reče visok, debeo čovjek, bradom prava na-

kaza, „ja drugo ništa neznam o tom, do jedino, da je umro."

„Kad je umro?" zapita drugi.

„Sinoć, mislim."

„Zašto, što je uzrok tomu?" zapita treći, uzev burmuta pune prste iz prostrane burmutice. „Ja sam mislio, da neće nikad umrieti."

„Bog zna", reče prvi zjevajuć.

„Kud je taj sa svojimi novci?" zapita čovjek bakrena obraza, sa mladim nosićem na kraju svoga nosa, koji se je tresao nalik puranovu nosu.

„Nisam čuo", reče čovjek široke brade, opet zjevajuć. „Možda jih je ostavio svojim ortakom. Meni jih nije ostavio. To je sve, što znadem."

Ova se primjetba svim dopadne, te se sladko nasmiju.

„To će biti po svoj prilici vrlo jeftin pogreb", reče isti govornik; „jer tako mi glave, ja neznam niednoga, tko mu na sprovod podje. Izuzev, da se mi pridružimo kao dobrovoljci?"

„Ako zajutrak nefali, nefalim ni ja", primjeti čovjek debela nosa, „nu mene valja prije nahraniti, nego li štogod uradim."

Opet smieh.

„Dobro dakle, ja ipak najmanje od vas u tom na svoju korist gledam", reče prvi govornik, „jer nenosim prvo nikad crnih rukavicah, i drugo nikad nezajutram. Nu ja sam pripravan ići, ako još tko podje. Kad razmišljam o tom, to sam skoro sasvim osvjedočen, da sam s

njim najveći prijatelj od vas bio; jer mi se običavasmo zaustaviti na ulici i razgovarati, kad se sretosmo. Dobra sreća!“

Govornici i slušatelji rastadoše se, te se pomješaju s ostalimi hrpami. Scrooge je poznavao te ljude, te pogleda duha, jer se je nadao tumaču.

Prikaza se izmakne u ulicu. Njezin prst pokaza na dvie osobe, što su se srele. Scrooge prisluškivaše opet, misleći, da će mu se ovdje prijašnje protumačiti. I te je on ljude vrlo dobro poznavao. To bijahu trgovci: vrlo imućni, veliki trgovci. Njemu je uviek mnogo do toga bilo, da imadu dobro mnenje o njem: i to samo u trgovačkom poslu, to jest strogo u trgovačkom poslu.

„Kako ste?“ reče prvi.

„Kako vi?“ odvrati drugi.

„Dobro!“ reče prvi: „Je li stara kuga umrla, što?“

„Tako sam čuo“, odvrati drugi. „Jelde, da je danas čvrsto zima?“

„Upravo kakova se hoće o božiću. Čini mi se, da se i vi skližete na sklizalice?“

„Ne, Ne. Druge su mi misli na pameti. Dobro jutro!“

Ni rieči više. To jim je bio sav sastanak, razgovor i rastanak.

Scrooge se je iz početka skoro čudio, što duha taj tako obični razgovor tako silno privlači; ali bijaše i osvjedočen, da u tom njeka tajna namjera leži, pak se je i silio, da mozga, koja bi to namjera po prilici biti mogla. Teško mu bijaše vjerovati, da se taj razgovor odnosi

na Jakova, njegovoga staroga ortaka, jer je već dugo tomu, što je umro, a djelovanje toga duha ticalo se budućnosti. Ujedno nemogaše na nikoga pomisliti, koga bi se to neposredno ticalo. Nu nikakove sumnje nebijaše tu, da to, ma se ticalo koga mu drago, u sebi nosi tajnu nauku, da se sam popravi, zato zaključi, da će na svaku rieč, što ju čuje, i na sve, što je vidio, kao na dragocieno blago paziti; a osobito da će promatrati svoju vlastitu sjenu, ako mu se gdje ukaže. On se je bo nadao, da će mu vladanje njegove budućnosti pružiti ključ, što ga je izgubio, da si njim otvori tajnu škrinjicu zagonetakah.

Na burzi gledaše na svoje staro mjesto, hoće li se gdje vidjeti; nu drugi gospodin stajaše na njegovom običnom mjestu, te akoprem je sat kazao dobu, koje je uviek ovdje bio, nevidje ipak sebi slična, koji bi se na vrata turao. Nu tomu se je malo čudio; jer si je već u pameti odlučio drugi način života, te je držao i nadao se, da vidi, kako se njegova novorodjena odluka oživotvara.

Mirna i tamna podoba prikaze stojaše uzanj ispružene ruke. Prenuv se iz dubokoga mozganja, pričini mu se usljed držanja ruke i usljed položaja, u kojem je bio naprama njoj, da nevidive oči nepomično u njega bule. Na to poćuti grozu i zimu u cielom tielu.

Ostaviv trgovačko pozorište, odoše u mračan dio grada, koga nije Scrooge nikada polazio, akoprem mu je bio položaj vrlo dobro poznat i zločest glas, na kojem bijaše. Ulice bijahu zamazane i uske; dućani i kuće kukavne; narod polu gol, pijan; izvrnutih čižamah, gadan. Manje ulice i prelazi, kao da je isto toliko močvarah,

bijahu pune smrada, gada i života, nad ulicami se je sve pušilo od toga; a cieli dio grada isparivao je zločin, smrad i nevolju.

Daleko u toj špilji razvikanoga mjesta bijaše dučančić niska svoda, nadkriven slabom strehom, gdje se je trgovalo gvoždjem, starimi prnjci, čižmami, kosti, i ostatci od sala. Na podu unutra bijaše nagomilano starih ključevah, čavalah, lanacah, stožerah, turpijah, vagah, težah, i željeza svake vrsti. Tajne stvari, do kojih je riedkim bilo slobodno doprieti, bijahu zatrpane i pokrivene velikimi hrpami prnjakah, množinom pokvarenoga sala, i gomilami kostih. U sredini te robe, što ju prodavaše, sjedjaše uz peć od stare opeke siedoglav adrapovac, moglo mu je biti po prilici sedamdeset godinah; taj se je starac štitio od mrzla zraka, što je izvana dolazio smrdljivim zastorom iz raznih krpetinah, objesiv ga o konop; uza to je pušio lulu upravo raskošno na osamljenu mjestu.

Scrooge i duh dodjoše u blizinu toga čovjeka upravo, kad no unidje u dučančić stara baka rek bi kradomice sa poteškim svežnjićem. Jedva ona unidje, kad al eto druge bake, isto tako natovarene; al i ovu je sliedio tragom čovjek u izglodanu kaputu, koji se nezačudi manje od njih, kad ugleda bake, kao što i one upoznav se š njim. Napokon, malo iza toga začudjenja, dionikom koga bijaše i starac s lulom, prasnuše sva trojica u smieh.

„Težakinja neka bude prva!“ zakrešti, koja je prva unišla. „Pralja neka bude druga; a sluga sprovodnikov

bit će sigurno treći. Velika li slučaja, stari Joe! Nismo li se sva tri ovdje sastala, a nijedan nas nepomisli na to!"

„Na boljem se mjestu nemogoste sastati", reče stari Joe, uzimajuć lulu iz ustijuh. „Stupite u moju čekaonicu. Vi možete nješto slobodnija biti, ta znadete to već odprije; nu baš ni ona dva nisu tako strana. Počekajte, dok zatvorim vrata od dućana. Jao! Kako škriplju! Na ovom mjestu neima dakako tako zahrdjala željeza, kao što su njezini stožeri, ja bar mislim; a siguran sam, da neima ovdje ni tako starih kostih, kao što su moje. Ha, ha! Dobre su za koga su. Stupite u čekaonicu. Stupite unutra, da se porazgovorimo."

Čekaonica mu bijaše mjesto iza poderanoga zastora. Starac razmeta vatru starim štapićem, te očisti svjetiljku, koja se pušila (bijaše bo noć), sa kamišem svoje lule, te ga opet u zube turi.

Dok je on to činio, sve to vrieme govorila je baka; baciv svoj svežnjić na tla, te se sjedne oholo na stolac; ruke nasloni na koljena, gledajuć drzovito onu dvojicu, kao da kavgu traži.

„Što za to! Mrs. Dilberova?" reče baka. „Svaki čovjek imade pravo, da se za se brine. On je bar uviek tako činio!"

„Živa istina!" reče pralja. „Nitko više od njega."

„Ženo! zašto dakle stojite ovdje izbuljiv oči u me, kao da se bojite; misleć o tom, koja nas je pametnija? Ja mislim, da se nećemo za to počupati?"

„Nećemo zaista!" reče Mrs. Dilberova, isto tako i muž. „Nadamo se, da nećemo."

„Dobro dakle!“ zakrešti baka. „Dosta o tom. Komu je šteta, ako se njekoliko stvarih izgubi, kao što ove? Mrtvu gospodaru sigurno ne, ja bar mislim.“

„Njemu sigurno ne“, reče Mrs. Dilberova smijuć se.

„Ako jih je želio i poslje smrti pridržati, ona stara budalasta kuga“, nastavi baka, „zašto nije živio, kako ljudi živu? Da je živio, kao što ljudi živu, imao bi sigurno kogagod kraj sebe na smrtnoj postelji, mjesto što je ovako izdahnuo, pravo mu budi.“

„To je živa istina, nemislim, da je tko ikad veću rekao“, primjeti Mrs. Dilberova.

„To mu je odsuda.“

„Ja bih želila, da je malo teža“, odvrati baka; „a to bi i mogla biti, ako nevjerujete, a vi se objesite, samo da sam više mogla rukami ugrabiti. Otvorite svežnjić stari Joe! te mi kažite cienu. Kažite pravu cienu. Mene nije strah biti prvom, niti se bojim, što ovi gledaju. Mi znadosmo vrlo dobro, da se moramo sami pomagati, prije no što se ovdje sastasmo, bar mislim. Grieh nije nikakov. Otvaraj svežnjić, Joe!“

Nu uljudnost njezinih prijateljah nedopusti toga; već pristupi čovjek u izglodanu kaputu sa svojim plienom, da ide prvi u vatru. Nebijaše baš velik. Jedan ili dva pečatnika, sprava za olovku, jedan par pucetah od košulje te jedna igla naprsna malene vriednosti, to bijaše sve. Sve to prosudi i procieni stari Joe strogo, bilježiv svotu na zid, što ju je bio pripravan dati za koju stvar; napokon sbroji sve ukupno, osvjedočiv se, da više ništa neima.

„Evo vaš račun“, reče Joe, „više nebi dao ni sikspensa, da me sve na kolac mećete. Tko sliedi?“

Mrs. Dilberova bijaše na redu. Ona je doniela plahtah, ručnikah, malo ponošene haljine, dvie žličice po starom načinu, par klještah za slador i nješto obuće. Njezin je ráčun isto tako na zid pisao, kao što i prijašnji.

„Djevojkam dajem uviek odviše. To je moj običaj, koji će me i uništiti“, reče stari Joe. „Evo vam vaš račun. Zatražite li jošte paru, te nam se trgovina na tom razbije, bit će mi žao, što sam tako darežljiv bio, te bi vam još ustegnuo pol krunaša.

„A sad otvori moj svežnjić, Joe“, reče prva žena.

Joe se spusti na koljena, da mu je sgodnije otvarati, te pošto razrieši množinu čvorovah, izvuče velik i težak zamotak crne latke van.

„Kako je tomu ime?“ zapita Joe. „Zastori od kreveta!“

„Dašto!“ odvrati baka, smijući se prekrštenih rukuh. „Zastori od kreveta!“

„Vi valjda nemislite tim reći, da ste jih poskidala na okolo, dok je jošte ležao na krevetu?“ reče Joe.

„Dašto da jesam“, odvrati baka. „Zašto ne?“

„Vi se rodiste na svoju sreću“, reče Joe, „te ćete ju i postići.“

„Ja vas uvjeravam Joe, da neću ustegnuti svoje ruke, kad se dočepa čegagod, osobito za volju takovu čovjeku, kao što bijaše on“, odvrati baka hladnokrvno. „Nepokapajte mi uljem zastore.

„Njegove zastore?“ zapita Joe.

„Da čije mislite?“ odvrati baka. „Ja se usudjujem smjelo tvrditi, da neće valjda i bez njih zebsti.“

„Nadam se, da nije na nikakovoj priljepljivoj bolesti umro? Eh?“ reče Joe, zaustaviv se u svojem poslu te promatrajuć robu.

„Toga vas nebudi strah“, odvrati baka. „Toliko opet nisam čeznula za njegovim društvom, da bi uz njega bila boravila rad takovih stvarih, da je bio kužne bolesti. Ah! Bože sačuvaj. Pregledajte tu košulje skroz i skroz koliko vas volja, dok vas nezabole oči; nu kažem vam, da nećete u njoj škuljice naći, dapače ni prozirna mjesta. To je najbolja, što ju je imao, a k tomu i fina. To bi bila prava raskoš, da si ju nisam prisvojila.“

„Što vi zovete raskoši na tom?“ zapita Joe.

„Kad bi mu obukli ovu košulju, da ga ukopaju u njoj, to bi sigurno bila raskoš“, odvrati baka smijući se. „Njetko bijaše tako lud, da i to učini, nu ja mu ju opet svukoh. U tu je svrhu i vunena predobra, nije li dosta dobra zaštogod. Sasvim se pristoji truplu. U nijednoj nemože biti gadniji.“

Grozna li razgovora za Scroogea! Sakupljeni tako oko svoga pliena, u tamnom svjetlu, što ga je širila svjetiljka starčeva, bijahu mu gadni i mrski, da nemože gore, pa ma se i sami vragovi pogadjali za truplo.

„Ha, ha!“ nasmija se baka, kad no stari Joe, vadeć kesu s novci, poče na podu brojiti njihovu dobit. „To je konac tomu, kako vidite! Za njegovoga života plašio se ga je uviek svaki, evo probitka njegove smrti! Ha, ha, ha!“

„Duše!“ zovne Scrooge, sgroziv se od pete do glave. „Ja vidim, ja vidim, sudbina ovoga nesrećnika mogla bi i moja biti. Moj dosadanji život ide istim putem. Bože milosrdni, što je to!?“

On se lecne od straha, jer se prizor promjeni, te se skoro doticao kreveta: pusta, bez zavjesah, na kojem ležaše njetko pokriven, pod poderanim pokrivalom, koji se, akoprem niem, oglasi dostojanstvenim glasom.

Soba bijaše vrlo tamna, tako tamna, da nije bilo moći ništa točno razabrati, akoprem se je Scrooge na okolo obzirao, pokoravajuć se njekomu tajnomu čuvstvu, da sazna, kakova je to soba. blieda svjetlost, prodirajuć iz vana unutra, padaše izravno na krevet; a na njem bijaše porobljeno, oplienjeno, nečuvano, neoplakivano, nepaženo truplo toga čovjeka.

Scrooge pogleda prikazu. Njezina ruka pokazivala je na glavu. Glava bijaše tako slabo pokrivena, da bi i najmanji doticaj, od Scroogeeve strane bio bi jedan prst dovoljan, da mu odkrije lice. On je na to mislio, ćutio je, kako bi to lasno učinio, te se ipak ustegne; jer u njega bijaše isto tako malo snage, da odkrije koprenu, kao što da se oslobodi prikaze.

O studena, ukočena, strašna smrti, ovdje podigni svoj žrtvenik te ga zaodjeni takovim trepetom nad kakovim zapoviedaš: jer to je tvoje carstvo! Nu ljubljenoj, poštovanoj, častnoj glavi nemožeš ni vlasa iskriviti, koliko se trsiš, a kamo li izopačit mu lice. Neradi se o tom, što je ruka teška, što pada kad se ispusti; neradi se o tom, što srdce i bilo sada miruje; već da je ruka

otvorena, darežljiva i vjerna bila; srdce plemenito, vruće i milosrdno; a bilo čovječje: ovdje se ukoreni sjeno, ovdje! te gledaj kako izviru dobra djela iz rane, kako se rasprostire svietom život vječni!

Ove rieči nisu glasom prodirale u Scroogeeve uši, a ipak jih je čuo, čim na krevet pogleda. On razmišljavaše, kad bi bilo moguće toga čovjeka uskrisiti sada, na što bi najprije mislio? Na lakomost, trgovačke poslove, što bi mu srdce grizlo? Ove mu stvari urodiše bogatom smrti u istinu!

Ležaše pako u tamnoj, pustoj kući, bez čovjeka, bez žene ili bez djeteta, koji bi kazali, da jim je dobra učinio, te bi si mislili: radi prijatne rieči prama nam budimo i mi njemu prijatni. Na vratih grebla je mačka, a pod ognjištem glodahu parcevi. Što su htjeli ovdje u sobi smrti, i zašto su tako neumorni i posleni bili, na to nesmjede Scrooge ni pomisliti.

„Duše!“ reče on, „to je grozno mjesto. Nikad neću zaboraviti nauke ove, vjeruj mi. Daj da idemo!“

Duh je sveudilj pokazivao na glavu.

„Razumijem te“, odvrati Scrooge, „i ja bi hotio, kad bi mogao. Nu u mene neimá te snage, duše. U mene neima te snage.

I opet se činilo, da njega gleda.

„Imade li i duše samo u čitavom gradu, koja bi imala uzroka uzrujanom biti usljed smrti toga čovjeka“, reče Scrooge sasvim umoren, „pokaži mi ju, molim te duše!“

Prikaza raširi crnu haljinu za časak poput krilah

pred njim; te stegnuv jih otvori se pred njim soba rasvjetljena svjetlom dana, u kojoj bijaše jedna majka sa svojom dječicom.

Ona je njekoga osobito željno izgledavala; jer je prolazila sobom gore i dole; na svaki se štropot zaustavi; gledaše kroz prozor; obziraše se na uru; pokuša primiti se igle, nu sve uzalud; istu viku djece u igri snosila je vrlo teško.

Nakon dugoga izčekivanja pokuca njetko na vratih. Ona nasrne na vrata u susret svomu suprugu, čovjeku nabrana i tužna lica, akoprem jošte mladu. Čudnovat bijaše sada izražaj njegovoga lica; vrst zbiljne radosti, rad koje se zastidi, što je nastojao sakriti.

Sad sjedne k objedu, što se je za njega pri ognju grijao; te kad ga ona tihim glasom upita, što novoga (što se dogodi iza dugoga mučanja), bijaše jasno, da je u neprilici, što da odgovori.

„Je li što dobra“, reče ona, „ili što zla?“ — hoteći mu pomoći.

„Zlo“, odgovori on.

„Jesmo li sasvim propali?“

„To ne. Imade ipak još nade, Dragojlo.“

„Ako on popusti“, reče ona začudjena, „onda ima još nade! Ako se je takovo čudo dogodilo, onda se je svemu nadati.“

„Od njegove strane neima više nade“, reče suprug. „On je umro.“

Ona bijaše inače krotak i strpljiv stvor, sudeć po licu; nu u ovaj par bijaše joj srdce puno zahvalnosti,

čuvši tu viest, te se i zahvali stvoritelju sklopiv ruke. Za malo bijaše joj opet žao, te je molila oproštenje od tvorca; nu ono prvo bijaše čuvstvo njezinoga srdca.

„Što mi supijana baka reče, o kojoj sam ti sinoć pripoviedao, kušajuć ga posjetiti, da mi tu stvar za tjedan produlji, i što sam držao za puki izgovor, da me se samo rieši, to se stvori živom istinom. Nesamo, što je bio onda opasno bolestan, već upravo na umoru.“

„Na koga će se naš dug prenesti?“

„Neznam. Nu do toga vremena imat ćemo novce u pripravi; pak ako i toga nebude, to nam sigurno neće zla sreća tako okrutnoga vjerovnika dati u njegovu nasljedniku. Noćas možemo Dragojlo mirnim srdcem spavati! Da, to možemo.“ Ovimi riečmi umireni odahnu odmah laglje. I lišca dječice se razvedriše, došuljav se na tiho na okolo, da čuju štogod, o čem nisu ni pojma imala; a smrću toga čovjeka bijaše sretnija jedna kuća! Jedino uzrujano čuvstvo, što mu ga mogaše duh pokazati i koje je imalo važan uzrok, pretvori se ugodnim.

„Daj da vidim samo nješto sućuti, što prati njegovu smrt“, reče Scrooge; „jer inače će mi, duše! ona tamna soba lebditi uviek pred očima, što ju upravo sada ostavismo.“

Duh ga je vodio raznimi ulicami, po kojih je on sigurno koracao; te idući njimi, obaziraše se Scrooge sad ovamo, sad onamo, tražeći sama sebe, no nigdje se nemogaše vidjeti. Oni unidjoše u kuću siromašnoga Boba Cratchita, gdje ga je malo prije posjetio, te nadjoše majku i dječicu oko ognjišta.

Mir, podpuni mir vladaše tu. Na buku inače pripravni mladi Cratchiti sjedjahu kao mramorni kipovi u kutu, gledajuć Petra, koji je pred sobom imao knjigu. Majka i kćeri bijahu zabavljene švelom. Nu i one zamukoše u istinu mramorkome!

„I on uze diete, te ga postavi medju nje.“

Gdje je Scrooge čuo te rieči? Snivao jih nije. Dječak jih je morao glasno pročitati, kad no on i duh prekoračiše prag. Zašto nije nastavio?

Majka postavi djelo na stol, taruć si rukom lice.

„Boja me grize za oči“, reče ona.

Boja? a kukavni Tiny Time!

„Sad je opet bolje“, reče Cratchitova supruga. „Kod svieće se slabe, a ja nebi za cieli sviet htjela, da vaš otac vidi, kako se oči slabe, kad kući dodje. Sad će mu biti vrieme, da dodje.“

„Pustite to radje“, odgovori Petar, zatvarajuć svoju knjigu. „Nu ja mislim, da nješto slabije ide, nego li obično, bar je sinoć, majko, nješto kasnije bilo.“

I opet umukoše sasvim. Napokon reče krepkim, ljubeznim glasom — koji ju samo jedanput iznevjeri:

„Ja dobro znadem, da je višeputih otišao — ja dobro znadem, da je višeputih otišao s Tiny Timom na ramenih i to čvrstim korakom.“

„A tako i ja“, vikne Petar. „I to često.“

„A tako i ja!“ oglasi se drugi. Isto tako svi.

„Nu njega je bilo vrlo lasno nositi“, nastavi ona, pozorna na djelo, „a otac ga ljubljaše tako, da ga nije ni malo smetao. Evo vam otca na vratih.“

Ona mu pohiti na susret; a maleni Bob unidje zamotan šalom, — koji mu bijaše od potrebe, kukavcu. — Njegov čaj bijaše već pripravan na ognjištu, a svaki se je trudio, da mu bude čim više na pomoć. Na to se popeše dva mlada Cratchita po njegovih koljenih na njega te staviše, svako diete malen obrazčić, na njegovo lice, kao da hoće da kažu: „Izbij si to iz glave, oče. Netuguj!"

Bob bijaše vrlo ljubezan naprama njim, te razgovaraše prijazno sa svom porodicom. On pogleda djelo na stolu, te pohvali marljivost i vještinu gospoje svoje i kćerih. Reče nadalje, da sudi, da će mnogo prije nedjelje završiti to.

„Nedjelje! Ti si dakle danas vani bio Roberte?" reče mu supruga.

„Jesam draga", odvrati Bob. „Želio bih, da si i ti izašla. Dobro bi ti bilo, da vidiš, kako je to krasno zeleno mjesto. Nu i tako ćeš ga često vidjeti. Ja mu obrekoh, da ću izaći van jedne nedjelje. Moje ljubezno maleno diete!" zavapi Bob. „Moje drago diete!"

On se sruši sasvim umoren. Pomoći mu nemogaše. Pak da mu je sve i bilo pomoći, on i njegovo diete bi ju i nadalje prezirali, kao što su možda prezirali.

Ostaviv ovu sobu, pope se po skalinah u drugu sobu gore, koja se je osobito kresila i u kojoj bijaše stolac, znak, da je njetko nedavno ovdje bio. Siromašni Bob sjedne nanj te razmišljavajuć malo i umiriv se, poljubi maleno lišce. Izmiriv se sa sudbinom, ode opet dole sasvim zadovoljan.

Okolo vatre poredani razgovarahu se; djevojke i

majka bijahu još sveudilj poslene, Bob pripoviedaše, kako jo Scroogeev nećak izvanredno prijazan bio naprama njemu, koga je on, ima tomu već dosta davno, jedva vidio a kamo li se upoznao snjim, ovaj ga dakle, susrev se s njim danas na ulici, te videć ga nješto — „nješto snuždena, ti znadeš“ — reče Bob, upita, kakova ga je nevolja snašla. „Komu ja“, reče Bob, „budući ga poznam kao čovjeka najveselije ćudi, što jih ikad vidjeh, sve ispripoviedam. „Od srdca vas žalim radi toga, Mr. Cratchite“, reče on, „od srdca žalim i vašu dobru gospoju.“ „Nu odkuda je on to znao, to ja neznam.“

„Što, odkuda je znao, dragi?“

„Što? da si ti dobra žena“, odvrati Bob.

„Svaki znade to!“ reče Petar.

„Vrlo si dobro primjetio, moj sinko!“ zaklica Bob. „I ja se tomu nadam.“ „Od srdca žalim“, reče on, i vašu dobru gospoju. Ako vam mogu biti na kakovu uslugu, reče on, podav mi svoju kartu sa „tu ja stanujem“, molim, dodjite k meni. „Nebijaše to, što mi je godilo“ nastavi Bob, „jer je mogućan nješto za nas učiniti, već što je tako ljubezan. Pa mi se je u istinu činilo kao da je i on poznavao našega Tiny Tima, te i s nami ćutio žalost.“

„Sigurna sam, da je poštena duša!“ reče Mrs. Cratchitova.

„Još bi ti sigurnija bila, moja draga“, odvrati Bob, „da si ga vidila i razgovarala š njim. Ništa me nebi tako iznenadilo, pazi što kažem, koliko da Petru priskrbi bolje mjesto.“

„Slušaj Petre“, reče Mrs. Cratchitova.

„A zatim“, oglasi se jedno djevojče, „potražit će si Petar drugaricu, te sam za se trgovinu otvoriti.“

„O gdje je to jošte!“ odvrati Petar smijuć se.

„To je isto tako moguće, kao što i nemoguće već ovih danah“, reče Bob, „akoprem se tomu hoće nješto više vremena, moj dragi. Nu dielili se mi jedan od drugoga kako i kada mu drago, siguran sam, da nas nijedan neće zaboraviti kukavnoga Tiny Tima — ili hoćemo li zaboraviti prvi ovaj rastanak, što ga do živismo medju nami?“

„Nikad otče!“ oglasiše se svi.

„Ja znadem“, reče Bob, „ja znadem ljubezni moji, da se, sjetiv se, kako bijaše strpljiv i kako krotak, akoprem samo maleno, drobno diete, nećemo lasno zavaditi tako, da u tom zaboravimo Tiny Tima.“

„Nećemo nikad, otče!“ opet zaklicaše jednoglasno.

„Sretna li mene“, reče maleni Bob, „sretna li mene!“

Gospodja Cratchitova ga poljubi, njegove ga kćeri poljubiše, dva mlada Cratchita ga poljubiše, a Petru stisne ruku. Duše Tiny Timov, tvoje djetinje biće bijaše od Boga!

„Prikazo“, reče Scrooge, „nješto mi kaže, da se primiče vrieme našemu rastanku. Ja to znadem, nu neznam, kako. Kaži mi, tko bijaše onaj čovjek, koga vidismo mrtva ležati?“

Duh budućega božića odvede ga dalje, kao i dosada — akoprem bijaše drugo vrieme: kao što se je činilo,

da se u ovom posljednjem prikazivanju nepazi na nikakov red, tičući se jedino budućnosti — na trgovačka mjesta medju trgovce, nu sebe nevidje nigdje. Duh se nije rad ničega zaustavljao, već je izravno dalje išao, kao da k cilju upravo sili, dok ga nezamoli Scrooge, da se odmori za časak.

„U ovom dvoru je“, reče Scrooge, „kojim sada tako žurno idemo, moja poslovnica, koja već mnogo vremena ovdje postoji. Ja vidim kuću. Daj da vidim, što će od nje biti.“

Duh se ustavi; ruka pokazivaše njekamo dalje.

„Kuća je eno ondje“, zavikne Scrooge. „Zašto mi kazuješ drugamo?“

Neumoljivi prst pokazivaše neprestano onamo.

Scrooge se požuri na prozor svoje poslovnice te se nagleda u nju. Jošte bijaše sveudilj poslovnicom, nu ne njegovom. Pokućtvo nebijaše isto, a ni podoba na stolcu nebijaše njegova. Prikaza pokazivaše kao i prije dalje na put.

On se opet pridruži znatiželjan, kamo i zašto ide, u pratnji sve dok nestigne do željeznih rešetakah; tu se zaustavi, da se prije na okolo razgleda, nego li što unidje.

Bijaše to groblje. Ovdje dakle leži pod zemljom onaj jadnik, kojega ime bi imao sada saznati. To bijaše dostojno mjesto. Kućami zagradjeno; travom i kukoljem zarašteno, rašćem smrti, ne života; natrpano puno mrtvaci. Dostojno mjesto njega!

Duh stajaše na grobovih te pokazivaše na jedan od

njih. Drkćuć stupaše napred. Prikaza bijaše sasvim ista, koja i prije, nu bojaše se, da će u svečanoj podobi vidjeti novo značenje.

„Prije nego li što se primaknem kamenu, koji mi kažeš“, reče Scrooge, „odgovori mi na jedno pitanje. Je li to sjena stvarih, što će se dogoditi, ili je to sjena stvarih, što se mogu samo dogoditi?“

Sveudilj je duh pokazivao grob, kraj koga je stajao.

„Ljudskim putevom opredieljena je sigurna cilj, koju moraju postići, ako ustraju na njoj“, reče Scrooge. „Nu ako udare stranputicom, promjenit će se i cilj. Reci mi, da li je i to tako, što mi pokazuješ!“

Duh stajaše nepomično.

Scrooge se došulja do njega, drkćuć kao šiba na vodi; te sliedeći okom pravac prsta, pročita na kamenu zapuštena groba svoje vlastito ime, **Ebenezar Scrooge.**

„Jesam li ja onaj čovjek, što je ležao na krevetu?“ zavapi on, baciv se na koljena.

Prst pokazivaše na grob i na njega i obratno.

„Nemoj, duše! oh ne, ne, to nije!“

Prst bijaše sveudilj nepomičan.

„Duše!“ zavapi on, uhvativ se čvrsto haljine, „čuj me! Ja nisam više onaj, koji sam bio. Ja neću da budem taj čovjek, ja sam morao taj biti radi ovoga kušanja. Zašto mi to sve pokazuješ, ako neimam više nikakove nade?“

Prviput se sada pričini, da se ruka giblje.

„Dobri duše“, nastavi on, gledajuć kao i dosada u zemlju: „Tvoja narav posreduje za me i žali mene.

Uvjeri me, da mogu ipak jošte sve to promieniti, što si mi pokazao, promjeniv život!“

Blaga ruka drktaše.

„Ja ću svetkovati božić u mojem srdcu, te nastojati, da ga slavim svake godine. Ja ću živjeti u prošlom, sadanjem i u budućem. Dusi svih trih neka upravljaju srdcem mojim. Nikad neću zatvarati naukam, što mi jih dadoste, svoje srdce. Kaži mi, smijem li se jošte izbrisati iz toga kamena?“

U toj se borbi uhvati za utvorinu ruku. Ona se ga nastojaše riešiti, nu on bijaše postojan u molbi svojoj, te se držaše živo. Duh pako, budući jači, odbije ga.

Podižuć svoje ruke, da ga posljednji put zamoli, da mu se sudbina promjeni, opazi silnu promjenu kape i odjela. Utvora se poče grčiti, rušiti, te je napokon nestade dole u nogi od postelje.

Peta kitica.

Konac.

Dà! a ta noga od postelje bijaše njegova vlastitost. Krevet bijaše njegov vlastiti; soba bijaše njegova vlastita. Nu najbolje i najveća sreća bijaše po njega, što je mogao i vrieme predstojeće nazvati svojim, da se popravi.

„Ja ću živjeti u prošlom, sadanjem i u budućem božiću!“ ponovi Scrooge, silazeć sa svojega kreveta. „Dusi

svih trih neka upravljaju mojim srdcem. Jakove Marleyu! hvala Bogu i božiću za tu nauku! Na koljenih ti hvalim, stari Marleyu; na koljenih ti hvalim!"

U toj plemenitoj namjeri uzruja se i uspali tako silno, da mu je oslabljen glas jedva dosta snažan bio za odgovor. Boreć se s duhom poče silno jecati, da su mu još i sada lica mokra bila od suzah.

„Evo jih jošte", zaklica pun radosti Scrooge, držeći rukami jedan zastor od kreveta, „evo jih jošte cielih i podpunih na okolo. Evo i mene ovdje, da rastjeram sjenu stvarih, koje bi se pojavile. Pak ću jih i rastjerati. Znam, da ću jih rastjerati!"

Rukami premetavaše marljivo sve to vrieme svoje haljine: koje stranom izvrne, držeć dolnju stranu gore, deruć jih, stranom pako jih zametne, riečju tvoreć od njih, što nebi nikomu ni kraj pameti došlo.

„Ja neznam, što radim!" zaklica Scrooge, smijuć se i plačuć u isto vrieme; praveć od sebe pravoga Laokoona svojimi čarapami, omotav se njimi. Lasan sam kao pero, blažen kao andjeo, veseo kao dječak. Ja sam omamljen kao pijanica. Čestit božić svakomu! Čestita mlada godina svemu svietu. Ura, i ju, ju!"

Na to skoči u sobu, gdje je ljude primao, evo ga već u njoj sasvim zasopljena.

„Evo lončića sa zobenicom!" poviče Scrooge, poteče k njemu pun radosti skačuć oko ognjišta. „Evo vratah, na koja unidje duh Jakova Marleya! Evo kuta, gdje je sjedio duh ovoga božića! Evo i prozora, gdje vidjeh pu-

tujuće duhove! Sve je u redu, sve je tako, sve u istinu. Ha, ha, ha!"

U istinu bijaše to srdačan smieh, koji se neda opisati, za čovjeka koji se već više godinah nije bavio tim.

„Ja duše mi neznam, koji je danas dan mjeseca!" reče Scrooge, „Ja neznam, koliko sam danah boravio medju duhovi. Ja neznam ništa. Ja sam sasvim nalik dječaku. Što zato? Mene nije briga za to. Volim biti djetetom. Ura! i ju, ju!"

U ovom ga veselju prekinuše zvonovi sa zvonika svojim vrlo ugodnim glasom, kako jih još nikada neču zvoneti. Zvonovi zatutnjiše, ding, dong, ding, dong! o koli božanstveno, koli divno!

Požuriv se k prozoru, otvori ga, te pomoli glavu krozanj. Neima tmine, nigdje magle; vedro, bistro, radostno, studeno, da mu je sve krv po žilah igrala; sunce u podpunom sjaju; nebo kao ribje oko; zrak studen; radostni zvonovi. O divno! predivno!

„Kakav je danas blagdan?" zapita Scrooge dječaka u svečanom odjelu, koji se slučajno ustavi te pogleda gore.

„Što?" odvrati začudjen dječak.

„Kakav je danas blagdan, drago diete?" rieče Scrooge.

„Danas?" odvrati dječak. „Što može drugo biti do božić?"

„Dakle božić!" reče Scrooge samomu sebi. „Ipak ga dakle neizgubih. Duhovi obaviše sve u jednoj noći.

Oni mogu sve, što jih je volja. Jest duše mi, mogu. Ura moj sinko!"

„Ura!" odvrati dječak.

„Poznaješ li ti piličara u bližnjoj ulici, tamo na uglu?" zapita ga Scrooge.

„Mislim, da ga znadem", odvrati dječak.

„Pametna li dječaka!" reče Scrooge. „Izvrstna li dječaka! Znadeš li možda, da li je već prodan onaj puran, što je visio vani? Ne onaj jeftini, već onaj veliki?"

„Zar onaj, koji je tolik, kolik i ja?" odvrati dječak.

„Dražestna li dječaka!" reče Scrooge. „Prava je naslada razgovarati š njim. Da, zlato moje, onaj!"

„Onaj visi jošte vani", odvrati dječak.

„Zbilja?" reče Scrooge. „Pa ga kupi."

„Idite si sami kupit!" poviče dječak.

„Nemoj tako", reče Scrooge, „ja se nešalim. Idi ga kupi, te jim kaži, da ga ovamo donesu, da jih naputim, kamo da ga odnesu. Vrati se s čovjekom, dat ću ti šiling. Vratiš li se š njim najkašnje za pet časah, dat ću ti pol krunaša!"

Dječaka nestane kao munje. Krepke bi morao biti ruke, koji bi dječaka ma na pol samo dostigao kruglom.

„Poslat ću ga Bobu Cratchitu!" reče Scrooge na tiho, tarući si ruke te smijući se, da je skoro prasnuo od smieha. „Tko ga je poslao, to mu neka bude tajnom. Puran je dvaputa veći od Tiny Tima. Takove šale nedoživi Bob jošte nikada!"

Ruka, kojom je naslov pisao, nebijaše dosta sigurna, nu čim ga napisa, snidje po skalinah dole, da otvori vra-

ta, čekajući na služnika piličareva. Izgledavajuć ovako ovdje služnika, zagleda najednom halku.

„Ja ću ju ljubit, dok me bude!“ zaklica Scrooge, gladeć ju rukom. „Prije sam teško kada i pogledao na nju. Kako je samo veličanstvena oblika! Čudnovate halke! — Evo i purana. Ura! Kako ste! Čestit vam božić!“

Ovaj je puran pravo čudo! Noge ga već nebi dugo mogle nositi. Jedan samo časak, te bi se slomile pod njim, kao da su od slame.

„Čekajte, upravo je nemoguće, da ga odnesete u Camden Town“, reče Scrooge.

„Uzmite si kola.“

Zadovoljstvo, kojim je to izrekao, purana platio, dječaka nagradio, kočiju platio, nadkrili jedino zadovoljstvo, kojim se je bacio sasvim umoran u stolac, te se radovaše, da su mu sve suze vrcale na oči.

U takovu položaju brijati se nebijaše malenkost, jer mu je ruka silno drktala, a za brijanje hoće se pažnje, makar i ne tolike, kolika se hoće za ples. Nu da si je sve i komadić nosa odrezao, to bi ga zaliepio čimgod, te bi se sasvim umirio.

Obukav se zatim „najboljim odjelom“ izadje napokon na ulicu. Narod grnuo je ulicami, kako ga već vidje s duhom sadašnjega božića; te baciv ruke od traga, podje Scrooge ulicami, pozdravljajuć svakoga pojedinoga njekim dražestnim posmjehom.

Njegovomu pogledu nije se bilo oteti, riečju tako je milo gledao, da ga tri do četiri vesela dječaka pozdrave sa: „Dobro jutro, gospodine! Čestit vam božić!“

Scrooge je sam poslje više putih kazivao, da su mu ovi zvukovi najugodniji od svih bili, što jih je ikad čuo.

Nebivši još daleko, kad al eto mu onoga pristojnoga gospodina na susret, koji je jučer k njemu u poslovnicu došao veleći „ako se nevaram Scrooge i Marley?“ Kao da mu je nož srdcem prošao pomisliv, kako će ga stari gospodin gledati, kad se sretnu; nu on je znao, kojim mu je uskim putem valjalo ići, što i učini.

„Dragi gospodine“, reče Scrooge, podvostručiv korake, te uhvativ staroga gospodina za ruke. „Kako ste? Nadam se, da ste jučer uspjeli. To je vrlo liepa kriepost. Čestit vam božić, gospodine!“

„Mr. Scrooge?“

„Dà“, reče Scrooge. „Tako mi je ime, te se bojim, vam neugodno. Dozvolite mi, da vas molim za oproštenje. Imajte dobrotu“ — tu mu nješto prišaptnu Scrooge u uho.

„Gospode Bože!“ usklikne gospodin, kao da mu je sape nestalo. „Dragi moj Mr. Scroogeu, je li to zbiljnost?“

„Ako vam je s voljom“, reče Scrooge. „Ma ni pare manje. U tom imade još množina uračunanih zaostatakah, ja vas uvjeravam. Hoćete li mi dakle tu ljubav iskazati?“

„Dragi gospodine“, reče drugi, pruživ si ruke, „neznam, kako da imenujem tu darežljiv —“

„Molim vas, nikako“, odvrati Scrooge. „Molim vas, posjetite me. Hoćete li me posjetiti?“

„Hoću!“ zakliknu stari gospodin. A jasno se je vidjelo, da će to i učiniti. „Hvala vam“, reče Scrooge.

„Ja sam vam vrlo zahvalan, hvala vam sto i sto putih. S Bogom!“

Na to ode u crkvu, prolazeć ulicami, promatraše, kako se je svjetina ovamo i onamo žurila, djecu gladio je po glavi, a prosjake koješta pitao te se razgledavaše dole u kuhinje raznih kućah, i gore po prozorih, te se osvjedoči, da ga svaka i najmanja stvar veseli. Ni u snu nepomisli na to, da bi mu jedna šetnja — i to jednostavna — mogla pružiti toliku sreću i zadovoljstvo. Poslje podne se odpravi k svojemu nećaku.

Njekoliko putih prodje mimo kuće, prije nego li se usudi pokucati te unići. Nu napokon se najednom ojunači te unidje:

„Je li tvoj gospodar kod kuće, drago moje?“ zapita Scrooge djevojku, i to vrlo nježnu djevojku!

„Jest, gospodaru.“

„Gdje je, zlato moje?“ nastavi Scrooge.

„U sobi, gdje se objeduje, gospodaru, zajedno sa svojom suprugom. Ja ću vam pokazati, ako želite.“

„Hvala ti, on me poznaje“, reče Scrooge, držeći rukom već za kvaku od sobe, gdje su jeli. „Ja ću odmah unići, drago moje.“

Otvoriv lagano vrata, pomoli glavu. Svim bijahu oči uprte u stol, (na kojem bijaše koješta u obilju); jer mlade gospodarice uviek su ćutljive u tom, te jim je drago, kad je svako na svojem mjestu.

„Frico!“ reče Scrooge.

Kako se silno uplaši njegova po ženitbi nećakinja! Scrooge zaboravi u taj par, da ju je vidio u kutiću sje-

deti sa podnožnicom, inače nebi toga učinio bio pod živu glavu.

„Bože sveti!" zaklica Frico, „tko je to?"

„Tvoj ujak Scrooge. Došao sam na objed. Dozvoljavaš li mi, Frico?"

On da mu nedozvoli! prava je sreća, da mu nije istrgnuo ruke od veselja. Za pet časah bio je kao kod kuće. Radostnijega nemogaše ništa biti. Njegova ga nećakinja pogleda isto tako prijazno. Tako učini i Topper došav k njegovomu nećaku, tako uradi i debela sestra. U obće svi, koji dodjoše k njemu. Krasnoga li drüštva, divne li igre, božanskoga li čuvstva, rajske li sreće!

Sliedećega jutra pako bijaše već rano u poslovnici. Kažem vam rano. Da mu je samo bilo prvim biti u poslovnici, a Bobu Cratchitu drugim, to mu je srdce jedino željelo.

Njegova se želja ispuni u istinu! Zvono udari devet, koga neima? — Boba. Mine i četvrt, Boba neima. Mine i podpunih osamnaest časah i pol, preko njegovoga vremena, Scrooge sjedjaše kod širom otvorenih vratah, samo da ga vidi, kad dodje u svoju sobicu.

Šešir i šal skine prije, nego li što je vrata otvorio. Jedva bi okom mignuo, evo ga već na svojem stolcu, kako piše, kao da hoće minulu devetu uru dostignuti.

„O čovječe!" zamrmlja Scrooge, pretvarajuć se, da bude čim boljo običnoga glasa. „Što vam je na pamet došlo, da ste tako kasno došli?

„Vrlo mi je žao, gospodaru", reče Bob. „Ja priznajem, da sam zadocnio."

„Da, zadocnili ste!“ odvrati Scrooge, i „meni se čini, da ste zakasnili. Pristupite bliže, ako vam je s voljom.“

„Gospodaru, to se dogodi samo jednom u godini“, ispričavaše se Bob, približavajuć se iz svoje sobice. „Toga više neće biti. Sinoć sam nješto veseliji bio, gospodaru.“

„Sad ću vam nješto kazati prijatelju“, reče Scrooge, „ja toga više nemogu podnositi, da to dalje tako bude; te za to“, nastavi on, dignuv se sa stolca, te sune Boba tako u rebra, da se je Bob skoro natrag u svoju sobicu srušio: „te za to sam prisiljen vašu plaću — povisiti!“

Bob poče drktati, te se primakne nješto k crtalu; pomisliv u taj čas, da sruši Scroogea na tla; da ga sveže, te da pozove ljude u dvorištu na pomoć, koji bi mu pomogli, da ga sputa kao ludjaka.

„Čestit vam božić, Bobe!“ reče Scrooge, posve ozbiljno tako, da nije o ludovanju više razgovora moglo biti, te ga potrepta po ramenu. „Čestitiji vam božić, moj dobri mladi čovječe, od svih, što jih kod mene proživiste. Plaću ću vam povisiti i za vašu ću se obitelj pobrinuti, a danas poslje podne razgovarati ćemo kod mene o vaših stvarih, uz čašu dobroga vina, Bobe!“

„Podpirite vatru, te kupite novu lopatu za uglevlje i to prije, nego li što drugo uradite, Bobe Cratchite!“

Scrooge učini više, nego li što obreče. On učini to sve, dapače još mnogo više; a Tiny Timu, koji nije umro, bijaše drugim otcem. On postade tako dobrim prijateljem, tako dobrim gospodarom i čovjekom, da takovoga nikad nevidje stari dobri grad, ili koji mu drago grad u dobrom svietu. Bijaše jih, koji su se smijali

toj promjeni, nu on jih nije smetao u smijanju, niti se je brinuo za nje; bijaše bo dosta mudar, te je znao, da neima stvari na svietu, osobito dobre, kojoj se nebi nje-koji smijali; te znajući, da će takovi ljudi uviek sliepi ostati, mišljaše, da je mnogo bolje, da jim se lica kriese od smieha, nego li da jim se naberu od žalosti. Njegovo vlastito srdce bijaše puno radosti, a to mu bijaše dovoljno.

Dalnjega obćenja mu nebijaše s duhovi, već je živio i nadalje vieran svojemu načelu uzdržavanja, a svaki je uviek priznavao, da on jedini znade ako itko, kako se ima božić slaviti. Kamo sreće, da se to i o nas može reći! U to ime nas neka, kako Tiny Tim opazi, svakoga Bog blagoslovi!